

Informace pro lékařské praxe číslo 1/2017

ročník XIX

Vydavatel:

Švejnhová a přátelé, s. r. o.
IČO 271 38 933
DIČ CZ27138933
svejnhova@mac.com

Adresa redakce:

Konstantinova 1481/20,
149 00 Praha 4
Telefon: 267 910 430
info@infolekar.cz
www.infolekar.cz
www.medisurf.cz

Sazba, DTP:

Jan Kubeš, C&COM Advertising
www.ccom.cz

Tisk:

OMIKRON, spol. s r. o.

Rozesílá:

SEND Předplatné, spol. s r. o.

Šéfredaktorka:

MUDr. Hana Taxová

Jazykové korektury:

PhDr. Martin Valášek, Ph.D.

Objednávky předplatného:

Na adrese redakce

Technická podpora:

MAX

Registrace na Ministerstvu
kultury ČR pod číslem E 10883
ISSN: 1214-486X

Vydavatel nenes odpovědnost za údaje
a názory autorů jednotlivých článků nebo
inzerátů. Reprodukce obsahu je povolena
pouze s přímým souhlasem redakce.

Z obsahu příštího čísla:

Nákup a prodej nemovitosti
Nájem a pronájem

část 1. Daně a platby v roce 2017 > 3

- > **Před podáním příznání k dani z příjmů fyzických osob za r. 2016**
Ing. František Elis, daňový poradce evid. č. 0056
- > **Převod a následné provozování lékařské praxe**
Pozvánka na seminář 11. 3. 2017
- > **Zdravotní pojištění od 1. ledna 2017**
Sociální pojištění od 1. ledna 2017
redakčně zpracováno
- > **OSVČ a roční zúčtování ve zdravotním pojištění**
Ing. Antonín Daněk, odborník na zdravotní pojištění
- > **Pracovněprávní vztahy a zdravotní pojištění v r. 2017**
Ing. Antonín Daněk, odborník na zdravotní pojištění

část 2. Exekuce > 15

- > **Formy exekuce**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem
- > **Náklady exekuce v případě dobrovolného zaplacení dlužníkem**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem
- > **Exekuce srážkami z důchodu v roce 2017**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem
- > **Zákaz dvojí (tj. opakované) exekuce z jednoho důvodu**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem

část 3. Senioři > 26

- > **Předdůchod a zdravotní pojištění**
Ing. Antonín Daněk, odborník na zdravotní pojištění
- > **Osamělost seniorů**
Doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D., přednostka Ústavu sociálního a posudkového lékařství UK LF v Plzni, převzato z časopisu Národní pojištění

část 4. Novela občanského zákoníku > 32

- > **Novinka: Úroky z prodlení z dlužného výživného**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem
- > **Pitvy a posuzování svéprávnosti**
JUDr. Jan Mach, advokát převážně zaměřený na problematiku zdravotnictví

část 5. Legislativa > 35

- > **Preventivní prohlídky**
Mgr. Oldřich Tichý, vedoucí tiskového oddělení a tiskový mluvčí VZP
- > **Prevence invazivních meningokokových onemocnění**
RNDr. Marek Petráš, Ph.D., předseda Odborného spolku pro očkování, z. s.
- > **Valorizace náhrad**
Richard W. Fetter, právník zabývající se pracovním a občanským právem
- > **Promlčení pohledávek ve zdravotním pojištění**
Ing. Antonín Daněk, odborník na zdravotní pojištění

Co v tomto čísle považuji za důležité?

Vyúčtování předchozího roku a nové hodnoty záloh ve zdravotním a sociálním pojištění jsou již tradičně náplní prvního čísla každého ročníku časopisu.

I letos budeme upozorňovat na novinky a změny, které uvádíme i v praktických příkladech. Budeme vycházet již devatenáctý rok.

11. března 2017 organizujeme seminář „Převod a následné provozování lékařské praxe“, který vede Ing. František Elis, daňový poradce a oceňovatel lékařských praxí. Je určený nejen pro provozovatele lékařské praxe, ale i pro jejich spolupracovníky.

Uvědomujeme si, že je stále problematičtější, aby si činnosti spojené s provozem praxe dělali poskytovatelé zdravotních služeb sami, zvláště pokud se transformovali na s.r.o. I tak se opakovaně přesvědčujeme, že přinášíme důležité informace, které využívají nejen samotní lékaři, ale i jejich účetní a další spolupracovníci.

Do tohoto čísla jsme připravili ucelenou kapitolu o exekucích, včetně novinek a změn. Exekuce se mohou týkat i lékařů, zvláště pokud pracují jako fyzické osoby a ručí celým svým majetkem. Pro přehled uvádíme i příklady výpočtu srážek.

Velmi zajímavé je doporučení odborného spolku pro očkování týkající se prevence invazivních meningokokových onemocnění.

Upozorňujeme také na změny v preventivních prohlídkách, na novelu občanského zákoníku, která řeší omezení svéprávnosti občanů a pitvy zemřelého.

I tento rok uvítáme Vaše podněty a připomínky, které se často stávají podkladem pro další řešená témata

*MUDr. Hana Taxová,
šéfredaktorka časopisu*

Redakční rada:

Prof. MUDr. Hana Hrstková, CSc.
přednostka I. dětské interní kliniky
LF MU Brno a FN Brno-Bohunice

Doc. MUDr. Anna Nečasová, CSc.
Interní kardiologická klinika
FN Brno-Bohunice

MUDr. Věra Ševčíková
odborný asistent 1. LF UK Praha,
praktický lékař pro děti a dorost

Ing. František Elis
daňový poradce 0056

JUDr. Ing. Jaroslav Hostinský
advokát v Praze, katedra práva
VŠE v Praze

JUDr. Ing. Lubomír Janoušek
Finanční ředitelství
pro hlavní město Prahu

JUDr. Jan Mach
advokát v Praze, odborný asistent
IPVZ, katedra medicínského práva

RNDr. Marek Petráš, Ph.D.
předseda Odborného spolku
pro očkování, z. s.

Jan Pištěk
odborný asistent,
akademický malíř

Děkujeme inzerujícím společnostem za pomoc při finančním zajištění projektu a vydávání časopisu.

Inlab Medical, s. r. o.

Medipos P&P, s. r. o.

MUCOS Pharma CZ, s. r. o.

NAVI team, s. r. o.

> Před podáním přiznání k dani z příjmů fyzických osob za r. 2016

V prvním letošním čísle časopisu se v následujících řádcích pokusíme upozornit na hlavní zásady, které je potřebné dodržet pro správný výpočet daňové povinnosti poskytovatelů zdravotních služeb, kteří tyto služby poskytují jako fyzické osoby.

• Předmětem daně jsou příjmy ze závislé činnosti (§ 6 ZDP), ze samostatné činnosti (§ 7 ZDP), z kapitálového majetku (§ 8 ZDP), z nájmu (§ 9 ZDP) a z ostatních příjmů (§ 10 ZDP) plynoucích ze zdrojů na území České republiky i ze zdrojů v zahraničí.

Příjmem se rozumí jak příjem peněžní, tak i nepeněžní nebo dosažený směnou.

Výdajem se rozumí výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů ve smyslu zákona o daních z příjmů.

• Tiskopis daňového přiznání (DAP) slouží k podání řádného DAP nebo opravného DAP, které je možno podat před uplynutím lhůty pro podání řádného DAP, případně dodatečného DAP, které se podává pokud poplatník zjistí po lhůtě pro podání řádného DAP, že daň má být vyšší (nižší), než jak vámi byla přiznána v řádném daňovém přiznání nebo správcem daně vyměřena.

Dílčí základ daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti

Do příjmů ze závislé činnosti podle § 6 zákona se zahrnují příjmy ze zdrojů na území České republiky i příjmy ze zdrojů v zahraničí, a to přepočtené na Kč.

Rozhodujícím údajem je úhrn příjmů od všech zaměstnavatelů, které lze zjistit např. z dokladu „Potvrzení o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti a o sražených zálohách na daň a daňovém zvýhodnění za zdaňovací období 2016“ vystaveného jednotlivými zaměstnavateli.

Dílčí základ daně ze samostatné činnosti

Jeho výše vyplývá z údajů „Přílohy č. 1“ daňového přiznání.

• Pokud poplatník vede daňovou evidenci, jsou podkladem o příjmech údaje z této evidence.

• Pokud poplatník daňovou evidenci nevede (neuplatňuje výdaje v prokázané výši), uvádí úhrn zdanitelných příjmů evidovaných v záznamech o příjmech.

• Pokud poplatník vede daňovou evidenci (uplatňuje výdaje v prokázané výši), jsou podkladem o výdajích údaje z této evidence.

• Pokud poplatník neuplatňuje výdaje v prokázané výši, uvede výdaje uplatněné procentem z úhrnu zdanitelných příjmů evidovaných v záznamu o příjmech. Pro zdaňovací období 2016 lze u příjmů z poskytování zdravotních služeb uplatnit výdaje ve výši 40 %, nejvýše však do částky 800 000 Kč.

• Pokud poplatník ve zdaňovacím období 2015 uplatnil výdaje v prokázané výši a ve zdaňovacím období 2016 chcete uplatnit výdaje procentem z příjmů, musí upravit rozdíl mezi příjmy a výdaji prostřednictvím dodatečného daňového přiznání za zdaňovací období roku 2015 (dodaněním pohledávek).

• Částky zvyšující rozdíl mezi příjmy a výdaji. Podkladem jsou částky uvedené v odd. E na str. (2). Mezi těmito částkami bývá u poskytovatelů zdravotních služeb nejčastěji výdaj za nakoupené PHM v případech, kdy uplatňují tzv. paušální výdaj na provoz osobního automobilu.

• Částky snižující rozdíl mezi příjmy a výdaji. Podkladem jsou rovněž částky uvedené v odd. E na str. (2). Mezi těmito částkami mohou být např.: daňové odpisy, paušální výdaje na provoz osobního automobilu, částky úprav při změně způsobu uplatňování výdajů a pod.

Dílčí základ daně z kapitálového majetku

Zde jsou zahrnuty především bankovní úroky z podnikatelského účtu poskytovatele zdravotních služeb.

Dílčí základ daně z nájmu

Jeho výše vyplývá z údajů „Přílohy č. 2“ daňového přiznání.

• V případě, že se jedná o příjmy dosažené dvěma a více poplatníky z titulu spoluvlastnictví k věci, potom společné výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení se rozdělují mezi poplatníky podle jejich spoluvlastnických podílů nebo podle poměru dohodnutého ve smlouvě.

• Pokud příjmy z nájmu plynou manželům ze společného jmění manželů, zdaňují se jen u jednoho z nich a ten je uvede ve svém DAP.

Dílčí základ daně z ostatních příjmů

Jeho výše vyplývá rovněž z údajů „Přílohy č. 2“ daňového přiznání.

• Podle § 10 odst. 1 ZDP jsou za ostatní příjmy považovány takové příjmy, při kterých dochází ke zvýšení majetku a nejedná se přitom o příjmy podle § 6

až § 9 zákona. Každý jednotlivý druh příjmů se uvádí samostatně. Jestliže poplatník ve zdaňovacím období prodal např. byt a současně několik cenných papírů, jedná se o dva druhy příjmů, z nichž se každý posuzuje samostatně.

- Jednotlivé druhy příjmů mají předepsané označení:

A – příležitostná činnost

B – prodej nemovitostí

C – prodej movitých věcí

D – prodej cenných papírů

E – příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným

F – jiné ostatní příjmy

G – bezúplatné příjmy

- Výdaje lze uplatnit pouze prokazatelně vynaložené na dosažení příjmů, a to ve skutečné výši. Pouze u zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, které nejsou provozovány podnikatelem, je možno uplatnit výdaje procentem z příjmů, a to za zdaňovací období 2016 ve výši 80 %, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 1 600 000 Kč.

- Případnou ztrátu z jednoho druhu příjmu nelze kompenzovat jiným druhem příjmů, např. ztrátu z cenných papírů nelze kompenzovat příjmem z prodeje domu.

- Pokud u některého druhu příjmu převyšují výdaje příjmy, zahrnují se do součtu výdaje maximálně do výše příjmů.

Jsou-li výdaje spojené s jednotlivým druhem příjmu (kategorie „ostatní příjmy“) vyšší než příjem, k rozdílu se nepřihlíží.

Základem daně je součet jednotlivých dílčích základů daně

U poskytovatelů zdravotních služeb nepředpokládáme vykázání daňové ztráty. Základ daně lze snížit uplatněním nezdanitelných částí základu daně a odčitatelných položek.

Výčet není vyčerpávající. Jsou uváděny jen takové nezdanitelné části základu

daně, které dle zpracovatele tohoto příspěvku přicházejí u poskytovatelů zdravotních služeb zpravidla v úvahu. Pokud nepředpokládáme uplatnění dříve vykázané daňové ztráty, neuvažujeme z pohledu provozovatele lékařské praxe s žádnými položkami odčitatelnými od základu daně (podpora výzkumu, vývoje podpora odborného vzdělávání).

Nezdanitelné části základu daně

- Hodnota bezúplatného plnění (darů), který poplatník poskytl podle § 15 odst. 1 ZDP. Úhrnná hodnota bezúplatných plnění (darů) ve zdaňovacím období musí přesáhnout 2 % ze základu daně anebo činit alespoň 1 000 Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 15 % ze základu daně.

- Výše úroků zaplacených ve zdaňovacím období 2016 z poskytnutého úvěru ze stavebního spoření nebo z hypotečního úvěru uvedených v potvrzení stavebního spořitelny nebo banky. Úhrnná částka úroků, o které lze snížit základ daně ze všech úvěrů u poplatníků v téže společně hospodařící domácnosti, nesmí překročit 300 000 Kč. Při placení úroků jen po část roku nesmí uplatňovaná částka překročit jednu dvanáctinu této maximální částky za každý měsíc placení úroků.

- Výše plateb příspěvků, které poplatník zaplatil na své penzijní připojištění se státním příspěvkem, uvedenou v potvrzení penzijního fondu nebo penzijní společnosti o zaplacených příspěvcích na penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období 2016 sníženou o 12 000 Kč nebo na penzijní pojištění, uvedenou v potvrzení instituce penzijního pojištění o zaplacených příspěvcích na penzijní pojištění nebo na doplňkové penzijní spoření uvedenou na potvrzení od penzijní společnosti sníženou o 12 000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období 2016, celkem činí 12 000 Kč. Pro rok 2017 se tato částka zvyšuje na 24 000 Kč.

- Výše pojistného, které poplatník zaplatil na své soukromé životní pojištění, uvedená v potvrzení pojišťovny o zaplaceném pojistném na soukromé životní pojištění ve zdaňovacím období 2016. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období 2016, činí v úhrnu 12 000 Kč. Pro rok 2017 se tato částka zvyšuje na 24 000 Kč.

Daň činí 15 % ze základu daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a položky odčitatelné od základu daně zaokrouhleného na celá sta Kč dolů.

Solidární zvýšení daně

Solidární zvýšení daně činí 7 % z kladného rozdílu mezi součtem příjmů zahrnovaných do dílčího základu daně ze závislé činnosti a dílčího základu z podnikání a 48násobkem průměrné mzdy (1 296 288 Kč).

Uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění (výčet není vyčerpávající)

- Sleva na poplatníka: 24 840 Kč.

- Sleva na druhého z manželů – 24 840 Kč. Částku lze uplatnit, jestliže druhý z manželů žije s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti a nemá vlastní příjmy přesahující částku 68 000 Kč ročně.

- Sleva za umístění dítěte v předškolním zařízení. Slevu lze uplatnit ve výši prokazatelně vynaložených výdajů, maximálně lze uplatnit 9 900 Kč za každé vyživované dítě žijící s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti.

- Daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Nárok na daňové zvýhodnění činí:
 - 13 404 Kč ročně na jedno dítě (1 117 Kč měsíčně)
 - 17 004 Kč ročně na druhé dítě (1 417 Kč měsíčně)
 - 20 604 Kč ročně na třetí a každé další dítě (1 717 Kč měsíčně).

POZVÁNKA NA SEMINÁŘ

informace
PRO LÉKAŘSKÉ PRAXE

Převod a následné provozování lékařské praxe

Přednášející Ing. František Elis,
daňový poradce 0056 a oceňovatel lékařských praxí

Seminář je určen pro poskytovatele zdravotní péče, jejich účetní a další spolupracovníky.

11. března 2017, 9–16 hodin

Program:

Provozovatelem praxe je fyzická osoba

Převod – prodej
Příprava
Ocenění praxe (ano či ne)
Realizace
Daňové dopady a jejich optimalizace
Ukončení podnikání
Koupě
Příprava
Výpočet doby návratnosti
Realizace
Provozování
Daňové uplatnění výdaje na pořízení praxe
Zdanitelné příjmy a daňově uznatelné výdaje
Osobní automobil: pořízení, daňové odpisy, provoz
Daňové příznání
Transformace na právnickou osobu:
výhody a nevýhody
realizace
převod majetku

Provozovatelem praxe je právnická osoba (s. r. o.)

Provozování
Lékař jako zaměstnanec
Osobní automobil: pořízení, daňové odpisy, použití pro soukromé účely, vyřazení
Daňové příznání
Výplata podílu na zisku
Prodej obchodního podílu

Problematika DPH a EET z pohledu poskytovatelů zdravotních služeb

Diskuse, závěrečné shrnutí a závěr semináře

Místo konání:

Komunitní centrum Matky Terezy,
U Modré školy 2337/1, 149 00 Praha 4
(u stanice metra C „Háje“, v blízkosti výjezdu z dálnice D1)

Cena semináře pro předplatitele časopisu Informace pro lékařské praxe a jejich spolupracovníky **1700 Kč** vč. DPH,
Pro ostatní zájemce **2300 Kč** vč. DPH. Občerstvení v ceně semináře.

Přihlásit se můžete na adrese redakce časopisu Informace pro lékařské praxe,
Konstantinova 1481/20, 149 00 Praha 4, na telefonu 267 910 430, e-mailem: info@infolekar.cz a na www.infolekar.cz.

Jedná-li se o dítě, které je držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se na ně částka daňového zvýhodnění na dvojnásobek. Vyživuje-li dítě v jedné společně hospodařící domácnosti více poplatníků, může daňové zvýhodnění uplatnit ve zdaňovacím období nebo v tomtéž kalendářním měsíci zdaňovacího období jen jeden z nich.

Poznámky

- Prohlášení o pravdivosti a úplnosti uvedených údajů na konci daňového přiznání podepisuje poplatník, v případě, že činí podání sám za sebe.
- Údaje o podepisující osobě budou vyplněny pouze v případě, kdy je DAP zpracováno a podáno osobou odlišnou od poplatníka (např. daňovým poradcem).
- Žádost o vrácení přeplatku na dani z příjmů fyzických osob. V případě, že je podána žádost o vrácení přeplatku a vratitelný přeplatek nevznikne do 60 dnů ode dne podání žádosti, žádost správce daně zamítne.

Příklad

MUDr. A podal daňové přiznání za rok 2016 dne 15. ledna 2017. Současně požádal v tiskopise daňového přiznání o vrácení přeplatku, neboť na zálohách zaplatil více, než činila daň. Vratitelný přeplatek ovšem vznikne až posledním dnem pro podání řádného daňového přiznání, tedy v tomto případě 1. dubna 2017. Od podání žádosti tak uplynula doba delší než 60 dnů. Správce daně proto žádost zamítl. MUDr. A vyřešil situaci tak, že podal novou, samostatnou žádost o vrácení přeplatku.

Upozornění

Případná plná moc uložená u správce daně pro zmocněnce na zpracování a předložení daňového přiznání neopravňuje tohoto zástupce k podepsání žádosti o vrácení přeplatku na dani. Jeho zmocnění se již tohoto úkonu netýká. Proto je v tomto případě nutné rovněž podat samostatnou žádost o vrácení přeplatku.

Ing. František Elis,
daňový poradce 0056

Zdravotní pojištění od 1. ledna 2017

Minimální vyměřovací základ	
- zaměstnanec	11 000 Kč
- OSVČ	14 116 Kč
Odvod na zdravotní pojištění z vyměřovacího základu	
- zaměstnavatel (1/3 zaměstnanec, 2/3 zaměstnavatel)	13,5%
- osoba samostatně výdělečně činná	13,5%
Minimální příjem pro účast na zdravotním pojištění u vybraných skupin zaměstnanců (například u dohody o pracovní činnosti)	2500 Kč
Měsíční záloha u OSVČ – hlavní zdroj příjmů	
- minimální	1906 Kč
- maximální	není určena
Pojistné osob bez zdanitelných příjmů	1485 Kč
Platba pojistného státem	920 Kč
Splatnost pojištění u zaměstnavatele	od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce
Splatnost pojištění u samoplátců (OSVČ a osoby bez zdanitelných příjmů)	do 8. dne následujícího kalendářního měsíce

Sociální pojištění od 1. ledna 2017

Odvod na důchodové pojištění z vyměřovacího základu	
- zaměstnanec	6,5 %
- zaměstnavatel	22,7 %
- osoba samostatně výdělečně činná (včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti 1,2 %)	29,2 %
- osoba dobrovolně účastna důchodového pojištění	28 %
Maximální záloha OSVČ	32 975 Kč
Minimální měsíční vyměřovací základ OSVČ	
• do podání přehledu za rok 2016	
- hlavní činnost	6 752 Kč
- vedlejší činnost	2 701 Kč
• po podání přehledu za rok 2016	
- hlavní činnost	7 058 Kč
- vedlejší činnost	2 824 Kč
Minimální výše zálohy na pojistné OSVČ (včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti)	
• do podání přehledu za rok 2016	
- hlavní činnost	1 972 Kč
- vedlejší činnost	789 Kč
• po podání přehledu za rok 2016	
- hlavní činnost	2 061 Kč
- vedlejší činnost (s povinností platit zálohy)	825 Kč
Splatnost sociálního pojištění	od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce

> OSVČ a roční zúčtování ve zdravotním pojištění

Roční zúčtování se ve zdravotním pojištění dotýká pouze osob samostatně výdělečně činných, u ostatních dvou skupin plátců, tedy u zaměstnavatelů a osob bez zdanitelných příjmů, roční zúčtování neprobíhá. Právní úprava platná ve zdravotním pojištění stanoví podnikatelské sféře určité povinnosti, kdy jednou z těch nejdůležitějších je podání Přehledu o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné (dále jen Přehled). Tento Přehled podávají OSVČ bez ohledu na skutečnost, zda je jejich samostatná výdělečná činnost hlavním nebo vedlejším zdrojem příjmů.

Podívejme se nyní blíže na povinnosti a postupy podnikatelské sféry při řešení zúčtování roku 2016 ve zdravotním pojištění.

Kdo se považuje za OSVČ ve zdravotním pojištění

Za OSVČ se ve zdravotním pojištění nepovažují pouze osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění (živnostenský list, koncesní listina), ale okruh těchto osob je daleko širší. Jejich taxativní výčet je uveden v ustanovení § 5 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení patří ve zdravotním pojištění mezi OSVČ:

- osoby podnikající v zemědělství ve smyslu zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství,
- osoby provozující živnost (zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon),
- osoby provozující podnikání podle zvláštních předpisů, např. zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech, zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, zákon

č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě,

- osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost na základě autorizačních vztahů (např. zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), s výjimkou činnosti, z níž jsou příjmy podle zvláštního právního předpisu samostatným základem daně z příjmů fyzických osob pro zdanění zvláštní sazbou daně,
- společníci veřejných obchodních společností a komplementáři komanditních společností (ve smyslu zákona číslo 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích),
- osoby vykonávající nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů (§ 7 odst. 2 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů – dále jen ZDP),
- osoby vykonávající činnost mandátáře na základě mandátní smlouvy, s účinností od 1. 1. 2014 ve smyslu ustanovení § 2430 až § 2444 zákona č. 89/2012 Sb. (nový občanský zákoník),
- osoby spolupracující s OSVČ, pokud lze podle zákona o daních z příjmů na ně rozdělovat příjmy dosažené výkonem spolupráce a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

Na všechny tyto osoby se ve zdravotním pojištění vztahují obecně platné podmínky pro činnost OSVČ, tedy zejména plnění oznamovací povinnosti, placení záloh na pojistné (a případného doplatku pojistného), podávání zmiňovaného Přehledu apod.

Přehled odevzdává zdravotní pojišťovně i OSVČ:

- která má daň stanovenou paušální částkou,
- na kterou byl prohlášen konkurz,
- která má příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, ale nepodává daňové priznání (nízké příjmy).

Samostatná výdělečná činnost jako hlavní, respektive vedlejší zdroj příjmů

Z hlediska placení pojistného na zdravotní pojištění je při souběhu příjmů rozhodující, který druh výdělečné činnosti (tedy zaměstnání nebo podnikání) se považuje za hlavní zdroj příjmů. V podstatě rozhoduje výše příjmu s tím, že tuto důležitou skutečnost sděluje OSVČ zdravotní pojišťovně jednak při zahájení podnikání, jednak ji v modifikované podobě každoročně uvádí na titulní straně podávaného Přehledu.

Pokud je zaměstnání hlavním zdrojem příjmů pojištěnce, musí být zaměstnavatelem odvedeno pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu při zaměstnání trvajícím celý kalendářní měsíc.

INZ. ANGIOLOGICKÉ
SYMPOZIUM

V rámci samostatné výdělečné činnosti pak nemusí pojištěnec dodržet minimální vyměřovací základ, ale pojistné se odvádí stanovenou sazbou 13,5 % z 50 % skutečných příjmů po odpočtu výdajů. Tato OSVČ nemusí platit zálohy na pojistné a pojistné pak doplatí jednorázovou úhradou za uplynulé zdaňovací období (kalendářní rok).

Je-li hlavním zdrojem příjmů pojištěnce samostatná výdělečná činnost, musí pravidelně platit měsíční zálohy na pojistné v minimální zákonné výši.

V zaměstnání pak nemusí zaměstnavatel při odvodu pojistného dodržet minimální vyměřovací základ, ale pojistné odvádí ze skutečné výše příjmu.

Zaměstnanec, který je současně osobou samostatně výdělečně činnou, musí za této situace doložit zaměstnavateli čestným prohlášením, že ve své samostatné výdělečné činnosti odvádí zálohy na pojistné alespoň v minimální povinné částce.

Změna zdravotní pojišťovny

Jedním z práv pojištěnce (a v této souvislosti i OSVČ) je ve zdravotním pojištění právo na změnu zdravotní pojišťovny. Pokud OSVČ změnila v průběhu rozhodného období (kalendářního roku) zdravotní pojišťovnu, což bylo možné učinit k datu 1. 7. 2016, je povinna předložit Přehled oběma zdravotním pojišťovnám, u kterých byla v daném roce zdravotně pojištěna, příjmy a výdaje se rozdělí na polovinu.

Druh Přehledu

V zákonem stanovené lhůtě (tedy nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém mělo být podáno daňové přiznání – viz dále) je OSVČ povinna předložit zdravotní pojišťovně Přehled. Změnil-li se následně skutečnosti uvedené v tomto Přehledu (například plátcem podal opravné nebo dodatečné daňové přiznání), je OSVČ povinna do 8 dnů ode dne, kdy se o změně dozvěděla, podat opravný

Přehled a do 30 dnů doplatit případné dlužné pojistné. Pokud však OSVČ pouze opravuje chybu v již podaném Přehledu, nejedná se za této situace o opravný Přehled, ale o opravu podaného Přehledu. V případě změny zdravotní pojišťovny (viz výše) se podává opravný Přehled dotčeným zdravotním pojišťovnám. Neoznámení těchto změn lze zjistit v rámci předávání informací mezi jednotlivými institucemi (finanční úřady, okresní správy sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny).

Termíny pro podání Přehledu zdravotní pojišťovně

Pro podání Přehledu o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné za rok 2016 platí ve zdravotním pojištění následující termíny:

- do jednoho měsíce ode dne, ve kterém mělo být podáno daňové přiznání za rok 2016 – jedná se o základní termín, platný pro OSVČ, tedy nejpozději dne 2. 5. 2017,
- pokud má OSVČ povinný audit nebo zpracovává-li daňové přiznání daňový poradce, je OSVČ povinna doložit tuto skutečnost zdravotní pojišťovně do 30. 4. 2017, a Přehled tak může podat až do 1. 8. 2017.

Do 10. 4. 2017 jsou povinny předložit Přehled ty OSVČ, které daňové přiznání nepodávají (např. nízké příjmy).

Roční vyúčtování záloh

Do celkové částky zaplacených záloh se zahrnují platby za rok 2016, provedené až do 9. 1. 2017 včetně. Do úhrnné výše záloh nepatří:

- doplatky pojistného za rok 2015, případně za dřívější období,
- platby penále či pokut,
- platby za měsíce, ve kterých byl pojištěnec registrován v průběhu roku 2016 u zdravotní pojišťovny jako osoba bez zdanitelných příjmů.

Platby „nových“ záloh

Osoby samostatně výdělečně činné jsou ve zdravotním pojištění jedinou skupinou plátců pojistného, která platí pojistné formou záloh a (případného) doplatku pojistného. Nicméně právní úprava platná ve zdravotním pojištění určuje i v této oblasti odlišné podmínky a fakticky zvýhodňuje taxativně vyjmenované skupiny podnikajících osob. OSVČ rovněž může požádat o snížení zálohy v případě, kdy je pro ni placení vyšších záloh aktuálně neúnosné, a to při splnění podmínek daných ustanovením § 8 odst. 4 z č. 592/1992 Sb.

Z hlediska výše zálohy placené OSVČ v roce 2016 je rozhodující, zda se na tuto osobu (ne)vztahovala ve zdravotním pojištění povinnost placení pojistného alespoň z minimálního vyměřovacího základu. V této souvislosti je zapotřebí si uvědomit, že od placení minimální výše zálohy (po celý rok 2016 tedy ve výši alespoň 1 823 Kč) jsou ve smyslu ustanovení § 3a odst. 3 z č. 592/1992 Sb. osvobozeny:

- osoby s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, které jsou držiteli ZTP nebo ZTP/P podle zvláštního právního předpisu,
 - osoby, které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňují další podmínky pro jeho přiznání,
 - osoby, které celodenně osobně a řádně pečují alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do patnácti let věku,
 - osoby, které jsou současně zaměstnanci a v zaměstnání je za ně zaměstnavatelem odváděno pojistné nejméně z minimální mzdy při zaměstnání trvajícím celý kalendářní měsíc,
 - osoby, za které je plátcem pojistného stát, za předpokladu, že tyto skutečnosti trvají po celé rozhodné období.
- Vyměřovacím základem je u těchto osob 50 % jejich skutečných příjmů po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmu.

Od měsíce, ve kterém OSVČ podá Přehled, se na ni vztahuje povinnost platit zálohy na pojistné v nové výši dle Přehledu na základě výsledků samostatné výdělečné činnosti za rozhodné období předcházejícího kalendářního roku, případně za jeho část. Platí-li OSVČ zálohy formou trvalého příkazu v peněžním ústavu, musí:

- provést úpravu trvalého příkazu tak, aby byly od příslušného měsíce placeny zálohy v nové výši,
- samostatnou platbou uhradit případný doplatek pojistného.

Pokud OSVČ neuhradí doplatek pojistného nebo neplatí ve srovnání s uplynulým rokem například vyšší zálohy, vzniká v důsledku této skutečnosti dluh na pojistném včetně souvisejícího nároku zdravotní pojišťovny na penále.

Maximální vyměřovací základ

S účinností od 1. ledna 2015 byla v právní úpravě zdravotního pojištění kompletně vypuštěna ustanovení o maximálním vyměřovacím základu při placení pojistného na zdravotní pojištění, což znamená, že od roku 2015 (reálně však již od roku 2013) není ve zdravotním pojištění maximum určeno. OSVČ tak odvádějí za rozhodné období kalendářního roku celkové pojistné bez omezení horní hranice pravidelně placené zálohy.

Nemoc OSVČ po celý kalendářní měsíc

Jaké postupy nabízí právní úprava zdravotního pojištění v situaci, když nemoc zaměstnance trvá nejméně celý kalendářní měsíc? V ustanovení § 7 odst. 2 z. č. 592/1992 Sb. je uvedeno, že zálohy na pojistné se neplatí za kalendářní měsíce, v nichž byla OSVČ uznána po celý kalendářní měsíc neschopnou práce nebo jí byla nařízena karanténa podle zvláštních právních předpisů.

Tuto skutečnost však musí OSVČ zdravotní pojišťovně průkazně doložit (zpravidla kopii neschopenky), neboť za běžného stavu není zdravotní pojišťovně tato skutečnost známa, resp. ji nemůže předpokládat. Tuto okolnost lze sice dokladovat i se zpětnou platností, nicméně jejím opožděným oznámením vzniká problém jak na straně OSVČ, tak následně u zdravotní pojišťovny, kdy dodatečně dochází ke změně výše placené zálohy včetně navazujícího odvodu pojistného z minimálního vyměřovacího základu, platného pro OSVČ.

V případě nemoci by OSVČ správně měla oznámit (a vydokladovat) zdravotní pojišťovně období trvání nemoci, tj. její zahájení a ukončení, pro řešení případných nesrovnalostí se v dané souvislosti příkládá k podávanému Přehledu potvrzení OSSZ (viz například Poučení k formuláři VZP ČR Přehled OSVČ). Z obecného pohledu lze konstatovat, že pojistné se sice platí i za měsíce, kdy je OSVČ nemocná, nicméně zvýhodnění OSVČ spočívá ve skutečnosti, že pokud OSVČ měla nárok na výplatu nemocenského po celý kalendářní měsíc, nemusí být za tento měsíc dodržen minimální vyměřovací základ.

OSVČ, za které platí pojistné stát

Osoby samostatně výdělečně činné, za které je ve zdravotním pojištění plátcem pojistného stát, mají v českém podnikatelském spektru poměrně široké zastoupení. Jedná se například o podnikajícího uživatele důchodů, studenty, ženy na mateřské nebo osoby na rodičovské dovolené a další skupiny pojištěnců. Na základě vlastních zkušeností mohou konstatovat, že právě tyto osoby se hůře orientují v různorodé spleti právních norem, proto dochází v takových případech k problémům či nejasnostem, což má přímý dopad jak na tyto samostatně výdělečně činné osoby, tak na jejich zdravotní pojišťovny.

V návaznosti na platnou právní úpravu si musí tyto podnikající osoby uvědomit zejména následující skutečnosti:

- řádné a včasné plnění oznamovací povinnosti, tj. oznamování zahájení a ukončení samostatné výdělečné činnosti vždy v osmidenní lhůtě, jakož i oznamování skutečností rozhodných pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit za pojištěnce pojistné (např. přiznání nebo odejmutí důchodu, nástup na mateřskou dovolenou, ukončení pobírání rodičovského příspěvku aj.), pokud toto neučinil případný zaměstnavatel,
- placení záloh na pojistné ve druhém a v dalších letech samostatné výdělečné činnosti, pokud tato povinnost pro podnikající osobu vyplývá. Ze zákona není povinností platit u osob, za které současně hradí pojistné stát, zálohy na pojistné v prvním roce jejich samostatné výdělečné činnosti,
- každoroční podávání Přehledu o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné zdravotní pojišťovně za příslušný kalendářní rok ve stanovených termínech – viz výše,
- s účinností od 1. 8. 2004 již nemají tyto osoby nárok na uplatnění odpočtu od dosaženého příjmu, jejich vyměřovacím základem je příjem po odpočtu výdajů bez povinnosti odvodu pojistného (záloh na pojistné) z minimálního vyměřovacího základu,
- za rok 2016 platí při stanovení vyměřovacího základu pro odvod pojistného za rozhodné období kalendářního roku včetně stanovení výše zálohy na pojistné sazba 50 % z příjmů po odpočtu výdajů bez nutnosti dodržet minimální vyměřovací základ, obecně platný pro OSVČ.

Zařazením do kategorie osob, za které platí pojistné stát, mají tyto pojištěnci vyřešen svůj pojistný vztah, takže se na ně za této situace nevztahuje povinnost platit pojistné, pokud nejsou výdělečně činní.

Když OSVČ nepodá zdravotní pojišťovně Přehled

Podání Přehledu v termínech výše stanovených je jednou z nejdůležitějších povinností OSVČ ve zdravotním pojištění. Tento Přehled podávají OSVČ bez ohledu na skutečnost, zda je jejich samostatná výdělečná činnost hlavním nebo vedlejším zdrojem příjmů. Zákon č. 592/1992 Sb. však řeší i situace, kdy OSVČ povinnost podat Přehled nesplní. Zdravotní pojišťovny totiž disponují zákonnými mechanismy, na jejichž základě mohou pohledávky vůči OSVČ jak vyčísřit, tak je následně uplatňovat. Nesplnění povinnosti podat Přehled je pod sankcí, kdy zdravotní pojišťovna může takto se provinivší osobě

- stanovit rozhodnutím pravděpodobnou výši pojistného a

- uložit pokutu až do výše 50 000 Kč, přičemž takto uplatněný postup zdravotní pojišťovny nezabavuje OSVČ povinnosti Přehled podat.

Nepodá-li OSVČ Přehled ve stanovených termínech, bude se zdravotní pojišťovna domáhat svého zákonného nároku, neboli bude po OSVČ předložení Přehledu požadovat. Nejprve zřejmě osloví všechny OSVČ dlužící Přehled s tím, aby tento Přehled ve stanovené lhůtě dodaly. Pokud se ani tento krok nesetká s adekvátní odezvou (to znamená, že Přehled předložen není), může zdravotní pojišťovna spolupracovat s jinými institucemi, jejichž prostřednictvím lze potřebné údaje (tedy výši příjmů a výdajů OSVČ za rok 2016) získat.

Možnost kontaktování správy sociálního zabezpečení vyplývá z ustanovení § 23 odst. 1 z. č. 592/1992 Sb., podle kterého není porušením mlčenlivosti vzájemné poskytování informací mezi správci daní z příjmů, zdravotního a sociálního pojištění, které jsou nezbytné pro účelnou kontrolu plátců. Další možností zdravotní pojišťovny k získání potřebných údajů o OSVČ je obrátit se například na místně příslušný finanční úřad, kde jsou

příjmy a výdaje uvedeny v daňovém přiznání za předpokladu, že toto přiznání bylo podáno.

Pravděpodobné pojistné

Pokud zdravotní pojišťovna po vyčerpání všech možností nedospěje u OSVČ ke kýženému výsledku, to znamená, že údaje o jejich příjmech a výdajích nezíská, může podle ustanovení § 25a zákona č. 592/1992 Sb. stanovit tzv. pravděpodobnou výši pojistného, pokud byla OSVČ v dříve zasláné písemné výzvě k předložení Přehledu na tento následek upozorněna.

Při stanovení pravděpodobné výše pojistného vychází zdravotní pojišťovna z údajů a pomůcek, které má k dispozici nebo které si sama opatří. Těmito podklady tedy mohou být například údaje získané od státních institucí (viz výše). Pokud zdravotní pojišťovna takové údaje neobdrží, má se pro účely stanovení pravděpodobné výše příjmů OSVČ za to, že jejím měsíčním příjmem (pro daný účel vyměřovacím základem) je částka odpovídající 50 % z 1,5násobku všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém příslušná zdravotní pojišťovna stanoví pravděpodobnou výši pojistného. Měsíční částka vyměřovacího základu z titulu pravděpodobného pojistného činí pro rok 2016 u zaměstnavatele 39 535,50 Kč (1,5 x 26 357), 13,5 % pojistného pak po zaokrouhlení 5 338 Kč. U osob samostatně výdělečně činných je tato hodnota pravděpodobného pojistného poloviční (2 669 Kč). Již z těchto měsíčních částek je patrné, že stanovení pravděpodobné výše pojistného, včetně navazujícího penále, je v mnoha případech pro OSVČ nevhodné, nehledě na reálnou možnost sankčního postihu zdravotní pojišťovny ve formě pokuty, jak je výše uvedeno.

Pokud OSVČ požadovaný Přehled dodatečně předloží, zdravotní pojišťovna rozhodnutí o pravděpodobné výši pojistného zruší.

Z dlužné částky pravděpodobné výše pojistného jsou OSVČ povinny platit i penále, a to ode dne, který bezprostředně následuje po dni splatnosti pojistného do dne, ve kterém byl Přehled předložen – penále se platí i za tento den.

Tento postup je uplatněn i tehdy, je-li penále z pravděpodobné výše pojistného vyšší než penále podle podaného Přehledu. Je-li naopak penále z titulu pravděpodobné výše pojistného nižší než penále z pojistného na základě Přehledu, doplácí OSVČ ještě tento rozdíl.

Mělo by být zájmem každé podnikající osoby, aby Přehled podala v souladu se zákonem, neboť pokud by OSVČ následně třeba požádala o prominutí vyměřeného penále (odstranění tvrdosti), bude zdravotní pojišťovna v zájmu objektivit a na základě individuálního přístupu při rozhodování o každé žádosti nepochybně přihlížet i k této okolnosti.

Řešení přeplatku

Pokud vznikne OSVČ za rozhodné období kalendářního roku přeplatek na pojistném, má tato v podstatě dvojí volbu:

- buď požádá o vrácení vzniklého přeplatku a zdravotní pojišťovna tento přeplatek v zákonné měsíční lhůtě vrátí za podmínky, že neeviduje vůči plátcí pojistného splatný závazek, kdy za podání žádosti se vždy považuje i předložení Přehledu, nebo
- bude výše přeplatku s jejím souhlasem použita na úhradu záloh(y) na pojistné na další období. V takovém případě pak musí OSVČ sledovat, dokdy vzniklý přeplatek pokrývá placení záloh v dalším období.

Eviduje-li OSVČ vůči zdravotní pojišťovně splatný závazek, použije ho na jeho úplnou nebo částečnou úhradu.

*Ing. Antonín Daněk,
odborník na zdravotní pojištění*

> Pracovněprávní vztahy a zdravotní pojištění v r. 2017

Ve zdravotním pojištění je z hlediska placení pojistného a plnění oznamovací povinnosti rozhodující, zda zaměstnavatel uzavře se zaměstnancem „klasickou“ pracovní smlouvu nebo zda bude zaměstnanec pracovat formou některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Co se týká konkrétně dohod o provedení práce, došlo v uplynulém období ke změnám, kdy:

- se od 1. 1. 2012 řeší plnění zákonných povinností i u těchto dohod a
- od 1. 1. 2017 musejí zaměstnavatelé při odvodu pojistného případně přihlížet i k minimálnímu vyměřovacímu základu, resp. k jeho poměrné části.

V následujícím textu si formou příkladů rozebereme postup zaměstnavatele v různých situacích.

Pracovní smlouva

Podstatnou odlišností pracovní smlouvy od dohod je ve zdravotním pojištění skutečnost, že s ohledem na výši zúčtovaného hrubého příjmu zaměstnavatel nepřihlíží u pracovní smlouvy například k rozhodné částce „započitatelného příjmu“ 2 500 Kč. V případě pracovní smlouvy se pojistné odvádí z jakékoli výše zúčtovaného příjmu.

Příjem na základě pracovní smlouvy, zdaňovaný podle § 6 z. č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se vždy považuje z pohledu zdravotního pojištění za zaměstnání, neboť zaměstnanci plynou příjmy ze závislé činnosti.

Pojistné by se při zaměstnání trvajícím celý kalendářní měsíc odvádělo ze skutečné výše zúčtovaného příjmu (tedy nižšího než minimum 11 000 Kč) za předpokladu, že tento zaměstnanec:

- má současně příjmy z jiného zaměstnání, ve kterém je odváděno pojistné nejméně z částky minimálního vyměřovacího základu 11 000 Kč, případně je v součtu příjmů z obou zaměstnání této částky dosaženo nebo
- je současně OSVČ a platí od ledna 2017 měsíční zálohy nejméně v částce 1 906 Kč,
- patří mezi osoby vyjmenované v ustanovení § 3 odst. 8 z. č. 592/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (například se jedná o osobu, za kterou platí pojistné stát).

Jestliže by nebyla splněna žádná z těchto podmínek, prováděl by zaměstnavatel dopočet a doplatek pojistného do minimálního vyměřovacího základu při zaměstnání trvajícím celý kalendářní měsíc. Pokud se však na zaměstnance nevztahuje povinnost odvodu pojistného alespoň z minima ve smyslu zmíněného ustanovení § 3 odst. 8 z. č. 592/1992 Sb., odvádí se pojistné ze skutečné výše dosaženého příjmu za předpokladu, že příslušné skutečnosti trvají po celý kalendářní měsíc.

Dohoda o pracovní činnosti

Osoba činná na základě dohody o pracovní činnosti se považuje ve zdravotním pojištění za zaměstnance tehdy, pokud dosáhne příjmu alespoň ve výši částky, která je podmínkou pro účast takové osoby na nemocenském pojištění, čili dosáhne v kalendářním měsíci roku 2017 „započitatelného příjmu“ (vyměřovacího základu) nejméně 2 500 Kč. Dalšími osobami, na které se tyto podmínky vztahují, jsou členové družstev, kteří bez pracovněprávního vztahu k družstvu vykonávají pro družstvo práci a jsou jím za tuto práci odměňováni, a dobrovolní pracovníci pečovatelské služby.

Poznámka:

Upozorňuji, že od data 1. 1. 2015 se ve zdravotním pojištění pro účel vzniku zaměstnání již počítají v rámci rozhodného období kalendářního měsíce příjmy z více dohod o pracovní činnosti nebo dohod o provedení práce u jednoho zaměstnavatele.

Příklad č. 1

Zaměstnavatel uzavřel se zaměstnancem dohodu o pracovní činnosti na období od 4. 1. do 20. 1. (ve kterém i pracoval) s hrubým příjmem za odpracované dny ve výši 6 800 Kč. Pro zaměstnavatele platí povinnost dodržet při odvodu pojistného zákonné minimum

Zúčtovaný příjem za rozhodné období kalendářního měsíce ledna zakládá svojí výší účast zaměstnance na zdravotním pojištění, z tohoto důvodu se tato osoba považuje ve zdravotním pojištění za zaměstnance. Na základě této skutečnosti zaměstnavatel přihlásí a odhlásí zaměstnance u jeho zdravotní pojišťovny k uvedeným datům a odvede pojistné ze skutečné výše zúčtovaného příjmu.

Dopočet do poměrné částky minimálního vyměřovacího základu se neprovádí, jelikož příjem zaměstnance přesáhl za 17 kalendářních dnů trvání zaměstnání poměrnou část (PČ) minima, která se vypočte takto:

$$PČ = (17:31) \times 11\,000 = 6\,032,25 \text{ Kč}$$

Na základě takto sjednané dohody o pracovní činnosti má tato osoba v měsíci lednu vyřešen svůj pojistný vztah, byť dohoda trvala pouze po část kalendářního měsíce. Kdyby však zúčtovaný příjem nedosáhl v tomto měsíci 6 032,25 Kč, musel by být proveden dopočet a doplatek pojistného do této částky poměrného minima.

Příklad č. 2

Pracovník, na kterého se stejně jako v předcházejícím příkladě vztahuje podmínka odvodu pojistného alespoň z minimálního vyměřovacího základu, uzavřel se zaměstnavatelem jako své jediné zaměstnání dohodu o pracovní činnosti na období od 2. 1. do 30. 4. s hrubým příjmem 7 000 Kč. V měsíci březnu však byl zaměstnanec nemocen a jeho příjem činil za tento měsíc pouze 2 460 Kč.

Zaměstnavatel provede dopočet do minimálního vyměřovacího základu (v únoru a v dubnu), resp. do jeho poměrné části (v lednu). Protože příjem zaměstnance nedosáhl v měsíci březnu alespoň 2 500 Kč, použije zaměstnavatel ve vztahu ke zdravotní pojišťovně kód „O“ k datu 28. 2., čímž oznámí, že tato osoba přestala být k tomuto datu ve zdravotním pojištění zaměstnancem.

V měsíci březnu si musí pojištěnec vyřešit svůj pojistný vztah (na což jej může zaměstnavatel upozornit), a to tím způsobem, že se například na tento měsíc přihlásí u své zdravotní pojišťovny jako osoba bez zdanitelných příjmů a zaplatí pojistné v částce 1 485 Kč, pokud nebude mít třeba nárok na zařazení mezi osoby, za které platí pojistné stát (viz dále). Opětovně pak zaměstnavatel zaměstnance přihlásí u zdravotní pojišťovny k datu 1. 4.

Bývá-li výše zúčtovaného příjmu zaměstnavateli známa s určitým časovým odstupem (což je typicky zaměstnání na základě některé z dohod), plní oznamovací povinnost do osmi dnů ode dne skončení příslušného kalendářního měsíce – v tomto případě března.

Pokud by však byly zaměstnanci v měsíci březnu, byť jen po část měsíce, vypláceny dávky nemocenského pojištění, měl by v tomto měsíci svůj pojistný vztah vyřešen touto „státní kategorií“ (dokladoval by tuto skutečnost zdravotní pojišťovně).

Souběžný výkon výdělečných činností

Je-li v roce 2017 při souběhu zaměstnání s podnikáním vyměřovací základ zaměstnance alespoň na úrovni minimální mzdy 11 000 Kč, přičemž toto zaměstnání trvá celý kalendářní měsíc, nemusí pojištěnec jako OSVČ platit zálohy na pojistné a pojistné doplatí jednorázovou úhradou v roce 2018. Pojistné ze samostatné výdělečné činnosti se odvádí sazbou 13,5 % z 50 % skutečně dosažených příjmů po odpočtu výdajů.

Pokud je zaměstnanci pravidelně zúčtován příjem nižší než minimální mzda a samostatná výdělečná činnost je tak hlavním zdrojem jeho příjmů, pak platí následující:

- tento zaměstnanec odvádí ve své samostatné výdělečné činnosti měsíční zálohy na pojistné alespoň v minimální zákonné výši 1 906 Kč. Pokud by tyto zálohy neplatil, musel by být v zaměstnání proveden dopočet do minimálního vyměřovacího základu a pojistné pak zaměstnavatelem odvedeno v částce 1 485 Kč,
- OSVČ zaměstnavateli formou čestného prohlášení dokládá, že jako OSVČ platí alespoň minimální zálohy. V zaměstnání nemusí být dodržen minimální vyměřovací základ, ale vyměřovacím základem je dosažený příjem.

Podotýkám, že pojištěnec musí být u zdravotní pojišťovny přihlášen jako OSVČ i v těch případech, kdy je jeho samostatná výdělečná činnost vedlejším zdrojem jeho příjmů. Z titulu všech svých činností musí být občan pojištěn u jedné zdravotní pojišťovny.

Dohoda o provedení práce

Do konce roku 2016 se zaměstnavatelé nezabývali problematikou minimálního vyměřovacího základu u dohody o provedení práce, popřípadě u více dohod o provedení práce u jednoho zaměstnavatele.

Pokud takový příjem přesáhl 10 000 Kč, byl automaticky dodržen minimální vyměřovací základ. Naopak, při příjmu maximálně 10 000 Kč zaměstnání ve zdravotním pojištění nevzniklo a svůj pojistný vztah (pojištění u zdravotní pojišťovny) si řešil pojištěnec jiným způsobem.

Zvýšením minimální mzdy k 1. 1. 2017 na částku 11 000 Kč se tato situace změnila. Jestliže příjem na dohodu o provedení práce (resp. více dohod o provedení práce u jednoho zaměstnavatele) činí více než 10 000 Kč a méně než 11 000 Kč, provádí zaměstnavatel příslušný dopočet do minima 11 000 Kč při zaměstnání trvajícím celý kalendářní měsíc. Výjimkou jsou osoby nebo situace vyjmenované v ustanovení § 3 odst. 8 zákona číslo 592/1992 Sb., kdy toto minimum nemusí být dodrženo, anebo když se minimum snižuje na poměrnou část dle § 3 odst. 9 téže právní normy.

Příklad č. 3

Zaměstnavatel uzavřel se zaměstnancem dohodu o provedení práce od 2. 1. do 31. 3. s příjmem za měsíc leden 9 200 Kč, za měsíc únor 11 700 Kč a za měsíc březen 8 800 Kč.

Pouze v měsíci únoru zakládá zúčtovaný příjem svojí vyšší účast zaměstnance na zdravotním pojištění. Z této skutečnosti vyplývá pro zaměstnavatele povinnost přihlásit zaměstnance u zdravotní pojišťovny k datu 1. 2., odhlásit k datu 28. 2. a za únor odvést pojistné podle zákona. V měsících lednu a březnu neřeší tato dohoda pojistný vztah dotyčné osoby, tedy její pojištění u zdravotní pojišťovny.

Příklad č. 4

Zaměstnanec pracuje u zaměstnavatele na základě pracovní smlouvy s pravidelným příjmem 30 000 Kč. Současně je u téhož zaměstnavatele sjednána dohoda o provedení práce, u které příjem v některých měsících převyšuje 10 000 Kč, v jiných nikoli.

Nejedná se o typově stejné pracovní-právní vztahy, proto se pro účel placení pojistného (a tedy sčítání příjmů) posuzuje každý pracovní-právní vztah samostatně.

To znamená, že se vždy platí pojistné v případě sjednané pracovní smlouvy, a to bez ohledu na výši dosaženého příjmu.

K příjmu 30 000 Kč se připočte příjem z dohody o provedení práce pouze v těch měsících, ve kterých převyší 10 000 Kč, v ostatních měsících bude vyměřovací základ činit 30 000 Kč. I když příjem na dohodu o provedení práce poklesne v některých měsících na částku 10 000 Kč nebo nižší, není důvod k odhlášení osoby jako zaměstnance, neboť účast na zdravotním pojištění je trvale řešena prostřednictvím pracovní smlouvy.

Plnění oznamovací povinnosti u dohod

Jak u dohody o pracovní činnosti, tak u dohody o provedení práce přihlašuje zaměstnavatel zaměstnance u zdravotní pojišťovny ke dni, kdy poprvé po uzavření dohody začal vykonávat sjednanou práci, a odhlašuje dnem, jímž uplynula doba, na kterou byla tato dohoda sjednána.

U obou typů dohod také platí, že pro vznik zaměstnání (a tedy pro povinnost zaměstnavatele platit pojistné) je důležitá pouze výše příjmu za rozhodné období kalendářního měsíce, bez ohledu například na to, jak dlouho zaměstnání v daném kalendářním měsíci trvá.

Závěr

Pokud výše příjmu zúčtovaná na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce nezakládá účast na zdravotním pojištění, nepřihlašuje zaměstnavatel takového zaměstnance u jeho

zdravotní pojišťovny a rovněž není povinen činit žádné další úkony. Za této situace si svůj pojistný vztah si pro daný kalendářní měsíc řeší pojištěnec sám.

Ing. Antonín Daněk,
odborník na zdravotní pojištění

2017	Dny v týdnu							Týden		Měsíc			
	Po	Út	St	Čt	Pá	So	Ne	č. týdne	prac. dnů	č. měsíce	prac. dnů	prac. hodin	
Ledén	2	3	4	5	6	7	8	1	52	0	1	22	165 (165)
	9	10	11	12	13	14	15	2	6	5			
	16	17	18	19	20	21	22	3	5	5			
	23	24	25	26	27	28	29	4	5	2			
	30	31						5	2	3			
Únor	6	7	8	9	10	11	12	6	5	3	2	20	150 (150)
	13	14	15	16	17	18	19	7	5	5			
	20	21	22	23	24	25	26	8	5	2			
	27	28						9	2	3			
			1	2	3	4	5	5	3	5			
Březeň	6	7	8	9	10	11	12	10	5	5	3	23	172.5 (172.5)
	13	14	15	16	17	18	19	11	5	5			
	20	21	22	23	24	25	26	12	5	5			
	27	28	29	30	31			13	5	0			
						1	2	13	0	5			
Dubén	3	4	5	6	7	8	9	14	5	4	4	18	135 (150)
	10	11	12	13	14	15	16	15	4	4			
	17	18	19	20	21	22	23	16	4	5			
	24	25	26	27	28	29	30	17	5	4			
								18	0	5			
Květeň	1	2	3	4	5	6	7	19	4	5	5	21	167.5 (172.5)
	8	9	10	11	12	13	14	19	4	5			
	15	16	17	18	19	20	21	20	5	5			
	22	23	24	25	26	27	28	21	5	2			
	29	30	31					22	3	2			
Červec	5	6	7	8	9	10	11	23	5	5	6	22	165 (165)
	12	13	14	15	16	17	18	24	5	5			
	19	20	21	22	23	24	25	25	5	5			
	26	27	28	29	30			26	5	0			
						1	2	26	0	3			
Červenec	3	4	5	6	7	8	9	27	3	5	7	19	142.5 (157.5)
	10	11	12	13	14	15	16	28	5	5			
	17	18	19	20	21	22	23	29	5	5			
	24	25	26	27	28	29	30	30	5	1			
	31							31	1	4			
Srpen		1	2	3	4	5	6	31	4	5	8	21	172.5 (172.5)
	7	8	9	10	11	12	13	32	5	5			
	14	15	16	17	18	19	20	33	5	5			
	21	22	23	24	25	26	27	34	5	4			
	28	29	30	31				35	4	1			
Září	4	5	6	7	8	9	10	36	5	5	9	20	150 (157.5)
	11	12	13	14	15	16	17	37	5	5			
	18	19	20	21	22	23	24	38	5	5			
	25	26	27	28	29	30		39	4	0			
							1	39	0	5			
Říjen	2	3	4	5	6	7	8	40	5	5	10	22	185 (185)
	9	10	11	12	13	14	15	41	5	5			
	16	17	18	19	20	21	22	42	5	5			
	23	24	25	26	27	28	29	43	5	3			
	30	31						44	2	5			
Listopad	6	7	8	9	10	11	12	45	5	5	11	21	157.5 (165)
	13	14	15	16	17	18	19	46	4	5			
	20	21	22	23	24	25	26	47	5	4			
	27	28	29	30				48	4	1			
					1	2	3	48	1	5			
Prosince	4	5	6	7	8	9	10	49	5	5	12	19	142.5 (157.5)
	11	12	13	14	15	16	17	50	5	5			
	18	19	20	21	22	23	24	51	5	5			
	25	26	27	28	29	30	31	52	3	5			
								53	0	5			

> Formy exekuce

Formy exekuce na peněžité plnění vůči dlužníkům a jejich zákonná ochrana, tj. co všechno může potkat dlužníka v exekuci?

Jaké jsou formy exekuce na peněžité plnění? Jak je při nich dlužník chráněn, aby nepřišel o všechno? Exekuce může dlužníka logicky, a to i velmi citelně postihnout, ale nesmí ho připravit o garantované sociální minimum, musí mu zůstat prostředky na živobytí a základní vybavení domácnosti, a to i kdyby měl sebevíc věřitelů a exekucí. Kolik peněz a jaké věci a majetková práva to jsou?

Exekuce (nucený výkon rozhodnutí) se samozřejmě koná proto, aby byly uspokojeny nároky věřitele (věřitelů), které dlužník nesplnil dobrovolně (ať proto, že nechtěl, nebo proto, že na to neměl dost disponibilních prostředků), ač mu to uložil např. soud, ale to neznamená, že mu lze sebrat (zabavit) všechno. Co mu musí zůstat ze mzdy (nebo sociálních dávek) při srážkách z nich, z autorských honorářů nebo podnikatelské odměny (pohledávek za odběrateli), na účtu u peněžního ústavu a v domácnosti?

Výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky lze provést srážkami ze mzdy (nebo jiných příjmů, např. sociálních dávek), příkázáním pohledávky (nejčastěji prostředků na účtu u peněžního ústavu), postižením jiných práv (např. majetkové účasti v obchodní společnosti resp. podílu na likvidačním zůstatku a dalších práv), prodejem movitých věcí (tj. tzv. mobiliární exekuce – nejčastěji prezentovaná ve sdělovacích prostředcích) či prodejem nemovitých věcí, správou nemovité věci (nebo podílu na nemovité věci) a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem; ve specifických případech původně mohovitějších podnikajících dlužníků pak postižením závodu.

Podívejme se na ty nejobvyklejší, nejčastější formy exekuce a jejich omezení (při tzv. obstavení účtu, srážkách ze mzdy či sociálních dávek nebo autorských honorářů resp. podnikatelské odměny a při mobiliární exekuci zabavením movitých věcí, předmětů v domácnosti a dalších prostorách dlužníka, jakož i při prodeji nemovitosti).

Dvojnásobek životního minima (6820 Kč) při obstavení účtu

Nejjednodušší pro exekutora a nejrychlejší pro věřitele je, když dlužník má peníze na účtu.

Pak se mu tzv. obstaví účet.

V nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) příkázáním pohledávky z účtu (povinného dlužníka) soud (exekutor) přikáže peněžnímu ústavu, aby od okamžiku, kdy mu bude rozhodnutí o tom doručeno, z účtu povinného až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství nevyplácel peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal.

Povinný dlužník ztrácí okamžikem, kdy je peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, právo vybrat peněžní prostředky z účtu, použít tyto prostředky k platbám nebo s nimi jinak nakládat, a to do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství; to neplatí v případě platby, jejímž účelem je splnění vymáhané povinnosti, na účet oprávněného věřitele nebo soudního exekutora vedený u peněžního ústavu.

Zákaz užít peněžní prostředky však neplatí, pokud jsou určeny pro výplatu mezd nebo náhrad mezd jeho zaměstnancům, splatných ve výplatním termínu nejbližší následujícím po dni, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Zákaz nakládat s penězi se nevztahuje také na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce. 6 820 Kč tedy i při zabavení peněz na účtu musí zůstat povinnému dlužníkovi.

Pokud si však dlužník dokázal uspořít na účtu nějaké částky z již exekurované mzdy nebo sociální dávky, tedy z nezabavitelného minima, které mu zůstává po srážkách ze mzdy (sociální dávky apod.), tak ani tyto peníze exekuci mu nesmí být zabaveny, neboť Ústavní soud svým náleznem spis. zn. IV. ÚS 121/16, ze dne 20. 10. 2016 (v širších souvislostech je rozebírán v jiném příspěvku tohoto čísla), rozhodl, že uspořené částky, jež zbyly povinnému jako nezabavitelné minimum po exekuci srážkami z důchodu, nelze následně zabavit jinou formou exekuce – příkázáním pohledávky z účtu, tento závěr lze vztáhnout i na úspory z jiných prostředků postihovaných formou srážek ze mzdy, tedy i na mzdu samotnou.

Pojistné plnění za zničený dům, sociální dávky pro nejchudší

Příkázání pohledávky z účtu povinného je specifickou a prioritní (a zvláště právně upravenou) formou exekuce příkázáním pohledávky. Tady většinou exekutor začíná, když vyhledává prostředky a majetek dlužníka. Nejjednodušší je prostě zabavit peněžní prostředky, ty, kterými dlužník již disponuje nebo které získává či získá svou prací nebo podnikatelskou činností, popř. svými sociálními nároky (viz dále). Teprve později zpravidla v praxi nastupuje exekuce příkázáním jiných pohledávek, avšak s ohledem na to,

že je v příslušném právním předpisu vyložena systematicky spolu s tzv. obstaráním účtu.

Nastiňme ji hned: exekuce příkázáním jiných pohledávek postihuje jiné pohledávky, které má povinný vůči dalším osobám. Povinný pak nesmí se svými pohledávkami nakládat, lze mu zakázat i nakládání s pohledávkami, které se stanou splatnými teprve v budoucnosti.

Exekuci přitom nepodléhají:

- pohledávky náhrady (škody), kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna (tedy její pojistné plnění), má-li být náhrady (vyplaceného pojistného plnění) použito k novému vybudování nebo k opravě budovy,
- peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče,
- pohledávky, které povinný nabyl jako substituční jmění. (*Substituční jmění je institut dědického práva, upravený v ust. § 1521 nového občanského zákoníku: Nesvěřil-li zůstavitel při nařízení svěřenského nástupnictví dědici právo s dědictvím volně nakládat, je vlastnické právo dědice k tomu, co nabyl děděním, jakož i k tomu, co nabyl náhradou za zničení, poškození nebo odnětí věci z dědictví, omezeno na práva a povinnosti poživatele. To neplatí, je-li věc z dědictví cizena nebo zatížena za účelem úhrady zůstavitelových dluhů. Jedná se tedy o případ, kdy je v dědictví nabyt majetek pouze za účelem jeho správy pro následného dědice, tedy nesmí být při exekuci zabaven.*)
Vyloučení z exekuce však neplatí, má-li povinný právo s pohledávkou volně nakládat nebo jde-li o výkon rozhodnutí (exekuci), kterými jsou vymáhány zůstavitelovy dluhy nebo dluhy související s nutnou správou věcí nabytých jako substituční jmění.

Nezabavitelné částky a 3077 Kč nebo 6154 Kč při srážkách ze mzdy, dalších odměn za práci a sociálních dávek

Nemá-li dlužník úspory nebo jiné peněžní prostředky na účtu nebo je-li mu určeno postupné splácení dluhu nebo pravidelná úhrada, např. výživného, pak se použije exekuce srážkami ze mzdy nebo sociálních dávek (např. důchodu).

Stručně zopakujeme, že dlužníkovi vždy musí zůstat nezabavitelná částka 6 154,67 Kč a k tomu 1 538,67 Kč na každou osobu, kterou vyživuje (s výjimkou toho, v jehož prospěch jsou srážky pro výživné prováděny, na samotného oprávněného, tedy povinným vyživovaného věřitele, se tedy nezabavitelná částka nepočítá).

Pokud snad je čistá mzda nebo sociální dávka nižší než součet těchto částek, tak se exekuce srážkami vůbec neprovede.

Pokud je dlužníkova zbylá čistá mzda (po odečtení nezabavitelných částek) rovna nebo nižší než 9 232 Kč, rozdělí se na třetiny (o maximální výši 3 077 Kč).

Jedna třetina, tedy až 3 077 Kč, vždy zůstane povinnému dlužníkovi spolu s nezabavitelnými částkami.

Z druhé třetiny zbytku čisté mzdy (maximálně oněch 3 077 Kč) se uspokojují přednostní pohledávky věřitelů, pokud takové nejsou, tak i tyto peníze zůstanou povinnému dlužníkovi.

Ze třetí třetiny zbytku čisté mzdy (3 077 Kč nebo méně) se uspokojují nepřednostní pohledávky a přednostní pohledávky, pokud k jejich úhradě nepostačuje druhá třetina zbytku čisté mzdy.

Částka přesahující hranici 9 232 Kč se srazí dlužníkovi ze mzdy nebo jiného příjmu bez omezení.

Příklady srážek:

1) Příklad první (jednodušší) – svobodný zaměstnanec bez závazků s jednou nařízenou exekucí:

Vůči svobodnému zaměstnanci bez vyživovacích povinností, jehož čistá mzda činí 18 520 Kč měsíčně, je vedena exekuce srážkami ze mzdy pro nepřednostní pohledávku (nesplacenou půjčku) ve výši 100 000 Kč. Nezabavitelná (základní) částka na povinného činí 6 154,67 Kč, zaokrouhлено na 6 155 Kč. Po odečtení této nezabavitelné částky od čisté mzdy činí zbytek čisté mzdy 12 365 Kč. Hranice plně zabavitelného zbytku čisté mzdy je 9 232 Kč, z čehož jedna třetina činí 3 077 Kč a ještě zbude 1 Kč. Pro uspokojení nepřednostní pohledávky se použije jedna třetina (zbytku čisté mzdy) 3 077 Kč a celý zbytek čisté mzdy nad 9 232 Kč (čili 12 365 – 9 232) tedy 3 133 Kč. Měsíční srážka ze mzdy tak činí 6 210 Kč (3 077 Kč + 3 133 Kč). Zaměstnanci zůstane (základní) nezabavitelná částka 6 155 Kč, dvě třetiny (zbytku čisté mzdy), tj. 2 x 3 077 Kč čili 6 155 Kč, a zbytek 1 Kč, takže celkem bude zaměstnanci vyplaceno 12 310 Kč.

2) Příklad druhý (složitější) – zaměstnanec s několika rodinnými závazky a s několika nařízenými exekucemi:

Čistá mzda zaměstnance, který má manželku a dvě děti, činí 20 520 Kč. Provádí se srážka ze mzdy pro pohledávku jak přednostní (např. náhrada způsobené škody na zdraví ve výši 40 000 Kč), tak nepřednostní (kupř. nesplacená půjčka ve výši 100 000 Kč). Nezabavitelná (základní) částka na povinného je 6 154,67 Kč, na vyživované osoby 3 x 1 538,67 Kč, tedy 4 616,01 Kč, celkem tak 10 770,68 Kč čili po zaokrouhlení 10 771 Kč, které se vyplatí zaměstnanci. Ze mzdy pak zbudou 9 749 Kč (20 520 – 10 771). Z toho 517 Kč (9 749 – 9 232) lze srazit bez omezení; přiřadí se ke druhé třetině.

Částka 9 232 Kč se rozdělí na třikrát 3 077 Kč a zbude 1 Kč.

Z první třetiny (3 077 Kč) bude uspokojována nepřednostní pohledávka, ze druhé třetiny (3 077 Kč) a 517 Kč bude uspokojována přednostní pohledávka a třetí třetinu (3 077 Kč) dostane povinný zaměstnanec.

Zaměstnanci tak z čistého výdělku 20 520 Kč zůstane 13 849 Kč (nezabavitelná částka 10 771 Kč + třetí třetina 3 077 Kč + zbytek 1 Kč;

6 671 Kč (517 Kč + 2 x 3077 Kč) bude sraženo ve prospěch oprávněných věřitelů.

Pořadí pohledávek

Pořadí srážek ze mzdy je upraveno v ust. § 149 zákoníku práce. (Srážky ze mzdy smějí být podle ust. § 148 odst. 2 zákoníku práce provedeny jen za podmínek stanovených v úpravě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy v o. s. ř.; těmito podmínkami se řídí u pohledávek, pro které byl soudem, soudním exekutorem, správcem daně nebo orgánem správního úřadu, jiného státního orgánu nebo orgánu územního samosprávného celku nařízen výkon rozhodnutí, pořadí jednotlivých pohledávek.) Pokud jde o exekuční srážky, pak se pořadí pohledávek ve smyslu ust. § 280 odst. 3 o. s. ř. určuje podle toho, kdy bylo plátcí mzdy doručeno nařízení výkonu rozhodnutí. Bylo-li mu doručeno téhož dne nařízení výkonu rozhodnutí pro několik pohledávek, mají tyto pohledávky stejné pořadí; nestačí-li částka na ně připadající k jejich plnému uspokojení, uspokojí se poměrně.

Jsou-li srážky ze mzdy prováděny k vydobytí několika pohledávek, uspokojí se podle ust. § 280 odst. 1 o. s. ř. jednotlivé pohledávky z první třetiny zbytku čisté mzdy podle svého pořadí bez ohledu na to, zda jde o přednostní pohledávky nebo o pohledávky ostatní. Přednostní pohledávky mají totiž prioritní povahu jen ve druhé třetině. Jestliže ta k uspokojení nestačí, uspokojují se ještě z první třetiny, a to spolu s ostatními pohledávkami, avšak už jen podle svého pořadí.

Dochází-li ke srážkám z druhé třetiny zbytku čisté mzdy, uspokojí se z ní podle ust. § 280 odst. 2 o. s. ř. bez zřetele na pořadí nejprve pohledávky výživného a teprve pak podle pořadí ostatní přednostní pohledávky. Nepostačí-li částka sražená z druhé třetiny k uspokojení všech pohledávek výživného, uspokojí se nejprve běžné výživné všech oprávněných a pak teprve nedoplatky za dřívější dobu, a to podle poměru běžného výživného. Nebylo-li by však částkou sraženou z druhé třetiny kryto ani běžné výživné všech oprávněných, rozdělí se mezi ně částka sražená z druhé třetiny poměrně podle výše běžného výživného bez ohledu na výši nedoplatků.

Příklad uspokojení pohledávek podle jejich pořadí

Zaměstnanci, který je podruhé ženatý, aniž by ve druhém manželství zplodil potomka, a má příjem 20 520 Kč čistého za měsíc, je na dítě z prvního manželství na základě nařízeného výkonu rozhodnutí (exekuce) sraženo výživné ve výši 5500 Kč měsíčně.

Nadto 2. kalendářního dne v měsíci byl zaměstnavateli nově doručen exekuční příkaz (finančního úřadu), na jehož základě má být sraženo k uspokojení přednostní (daňové) pohledávky (ve výši 90 000 Kč) a 10. kalendářního dne v měsíci exekuční příkaz (soudního exekutora), na jehož základě má být sraženo k uspokojení nepřednostní pohledávky (nesplaceného úvěru ve výši 70 000 Kč).

Nezabavitelná (základní) částka na povinného činí 6154,67 Kč na osobu povinného a 1538,67 Kč na manželku, tedy celkem po zaokrouhlení 7694 Kč. Po odečtení této nezabavitelné částky od čisté mzdy (20 520 Kč) činí zbytek čisté mzdy 12 826 Kč. Hranice plně zabavitelného zbytku čisté mzdy je 9 232 Kč, z čehož jedna třetina činí 3 077 Kč (přičemž zbude 1 Kč). Zbývá 3 594 Kč (12 826 – 9 232), které lze srazit bez omezení.

Jedna (a to 2.) třetina zbytku čisté mzdy 3077 Kč se použije (bez zřetele na to, jaké má pořadí) na uspokojení (přednostní) pohledávky výživného (které má v rámci přednostních pohledávek absolutní přednost – proto na další přednostní pohledávku z této třetiny ničeho nezbude), potřebný zbytek do částky 5 500 Kč čili 2 423 Kč se použije (doplní) z částky, kterou lze srazit bez omezení (3 594 Kč). A z té zbude ještě 1 171 Kč (3 594 – 2 423).

Další (a to 1.) třetina zbytku čisté mzdy 3 077 Kč a další část (zbytek) z částky, kterou lze srazit bez omezení, tedy z 3 594 Kč, čili 1 171 Kč, se použije na úhradu (přednostní daňové) pohledávky, která získala dřívější pořadí. (Uspokojování nepřednostní pohledávky musí počkat do doby, než bude realizována exekuce pro pohledávku přednostní.)

Na výživné tak bude sraženo 5 500 Kč (3 077 + 2 423), na přednostní daňovou pohledávku 4 248 Kč (3 077 + 1 171). Zaměstnanci bude vyplaceno 10 772 Kč (7 694 + 3 077 + 1).

Příklad poměrného uspokojení pohledávek

Představme si, že shodou okolností byly zaměstnavateli, v případě (příkladu), jako je ten předchozí, doručeny (oba) dva exekuční příkazy pro přednostní (daňovou) i nepřednostní (soukromoprávní) pohledávku téhož dne, přičemž vedle toho je zaměstnanci sraženo pro exekuci na výživné, jak bylo uvedeno. Pohledávka výživného ve výši 5 500 Kč bude znovu uhrazena z 2. třetiny zbytku čisté mzdy a částky, nad kterou lze srazet bez omezení. Na úhradu obou dalších exekučně vymáhaných pohledávek (přednostní pohledávky 90 000 Kč a nepřednostní 70 000 Kč) bude použita 1. třetina zbytku čisté mzdy – pohledávky budou uspokojeny poměrně, protože mají stejné pořadí a při uspokojování z 1. třetiny zbytku čisté mzdy není (přednostní nebo nepřednostní) povaha pohledávky rozhodná.

90 000 Kč + 70 000 Kč = 160 000 Kč; poměrné číslo stanovíme podílem částky 3 077 Kč a částky 160 000 Kč, což je 0,0192312; poměrným číslem vynásobíme částky obou pohledávek a dostaneme částky 1 730,808 Kč pro přednostní pohledávku 90 000 Kč a 1 346,184 Kč pro nepřednostní pohledávku 70 000 Kč. Na úhradu nepřednostní pohledávky tak bude použito (z 1. třetiny zbytku čisté mzdy) částky 1 346 Kč. Na úhradu přednostní pohledávky bude použito (z 1. třetiny) částky 1 731 Kč a část (zbytek) částky, nad kterou lze srážet bez omezení.

Na výživné tak bude sraženo 5 500 Kč (3077 + 2423), na daňový dluh 2 902 Kč (1731 + 1171) a na soukromoprávní dluh 1346 Kč. Zaměstnanci bude vyplaceno 10 772 Kč (7694 + 3077 + 1).

Přehled přednostních pohledávek, které se uspokojují prioritně, na rozdíl od nepřednostních pohledávek, přinášíme v jiném příspěvku tohoto čísla. Rozlišovat pohledávky není nutné jen u srážek ze mzdy, ale i u dalších forem exekuce.

Dvě nebo tři pětiny autorského honoráře nebo podnikatelské odměny

Pokud dlužník nepobírá ani mzdu, plat nebo sociální dávky, nýbrž autorské honoráře, tak, dopadne-li exekuce na ně, zůstávají mu z nich vždy tři pětiny a dvě pětiny případnou na uspokojení věřitelů. Je-li však exekuce vedena pro některou z přednostních pohledávek, pak exekuci podléhají tři pětiny honoráře a dlužníkovi zůstávají jen dvě pětiny honoráře.

Podobně pak pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli (OSVČ), vzniklé při jejich podnikatelské činnosti podléhají výkonu rozhodnutí jen dvěma pětinami; je-li však navrhován výkon rozhodnutí pro některou z přednostních pohledávek, podléhají výkonu rozhodnutí třemi pětinami.

Když nejsou peníze, ať již naspořené nebo vydělané (či v sociálních dávkách přijímané), jde se na majetek

Jestliže soud a jeho vykonavatelé nebo exekutor nemůže zajistit uspokojení pohledávky oprávněného věřitele (dluhů povinného) z prostředků složených na účtu (popř. vbrzku splatných pohledávek) nebo pravidelných peněžních prostředků získávaných dlužníkem jeho prací nebo podnikatelskou činností (či nároky v sociálním zabezpečení od státu), zajímá se o jeho další majetek.

Obvyklé vybavení domácnosti nezbytné k životu a 6820 Kč hotovosti

Exekuce může být také provedena zaba-vením věcí dlužníka a jejich prodejem.

Asi bude vhodné poznamenat, že vyžaduje-li to účel exekuce, je exekutor oprávněn učinit osobní prohlídku povinného a prohlídku bytu (sídla) a jiných místností povinného, jakož i tamních skříní nebo jiných schránek v nich umístěných, kde má povinný svůj majetek. Pokud není při provádění exekuce povinný přítomen, doručí se mu usnesení spolu s vyrozuměním o tom, že byl proveden soupis a které věci byly sepsány. Povinnému je zakázáno nakládat s věcmi, které exekutor sepíše. Sepsané věci se pak prodají v dražbě. Je-li to pro provedení exekuce prodejem movitých věcí povinného účelné, může exekutor i bez návrhu oprávněného zajistit (odvézt) movité věci, které sepsal, zejména je-li zde obava z jejich poškození či ztráty.

Z věcí, které jsou ve vlastnictví povinného dlužníka nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela, se nemůže týkat výkon rozhodnutí (exekuce) těch, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy a jejichž

počet a hodnota odpovídá obvyklým majetkovým poměrům.

Z výkonu rozhodnutí (exekuce) jsou tak vyloučeny zejména tyto věci ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela:

- a) běžné oděvní součásti, včetně prádla a obuvi,
- b) obvyklé vybavení domácnosti, zejména lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, příkrývka a ložní prádlo, pokud hodnota takové věci zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti,
- c) studijní a náboženská literatura, školní potřeby a dětské hračky,
- d) snubní prsten, písemnosti osobní povahy, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se povinného nebo členů jeho rodiny a nosiče dat těchto záznamů, pokud nelze takové záznamy přenést na jiný nosič dat, a jiné předměty podobné povahy,
- e) zdravotnické potřeby a jiné věci, které povinný nebo člen jeho domácnosti potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě,
- f) hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce, tedy 6820 Kč,
- g) zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník.

Obvyklé vybavení domácnosti je vykládáno v praxi přísně a restriktivně, nepatří do něj kupř. barevná televize, i když ji má doma dnes skoro každý. To, že určité věci s ohledem na relativně vysoký sociální standard, který má naše společnost, jsou typické pro většinu českých domácností (kupř. barevný televizor, přehrávací

aparatura, sedací souprava apod.), neznamená, že by byly vyloučeny z exekuce. K tomu, aby věci nepodléhaly exekuci a nemohly být zabaveny, nestačí, že jsou v domácnosti běžné, ale musejí být také nezbytně potřebné pro život. A to televize jistě není, ačkoliv si bez ní jen menšina lidí dokáže život představit.

Otázkou, zda lze věci, které tvoří obvyklé vybavení domácnosti a dlužník je běžně užívá, posoudit jako ty, které dlužník nezbytně nepotřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny, se Nejvyšší soud ČR zabýval např. ve svém rozhodnutí ze dne 26. 2. 2002, spis. zn. 20 Cdo 2133/2001. Nižší soudy v daném případě zamítly návrh povinné dlužnice na zastavení exekuce postihující sedací soupravu (pohovku a dvě křesla), barevný televizor, dřevěné nástěnné hodiny, prádelník, skříň a dva noční stolky.

Nejvyšší soud ČR jejich rozhodnutí potvrdil, když určil: **„Kritérium nezbytnosti se neodvívá pouze od četnosti a způsobu užívání věcí, nýbrž má základ v úvaze, zda lze po povinném požadovat, aby při uspokojování základních životních potřeb svých a své rodiny se bez uvedených věcí obešel.“**

Při posouzení toho, zda věci budou nebo nebudou dlužníkovi zabaveny a v exekuci prodány, okolnost, že tyto věci byly dosud povinným užívány „běžně“ a „přirozeně“, významná není.

Měřítka nezbytnosti se totiž neodvívá pouze od četnosti a způsobu užívání věcí, nýbrž má základ v úvaze, zda lze na povinném požadovat, aby se při uspokojování základních životních potřeb svých a své rodiny bez uvedených věcí obešel, případně je uspokojoval na kvalitativně nižší úrovni, s nižšími náklady, dávaje přednost plnění svých zákonných povinností.

Z věcí tvořících obvyklé vybavení domácnosti nelze proto postihnout jen takové věci, které jsou nezbytné k uspokojování těch životních potřeb dlužníka či jeho rodiny, které lze hodnotit jako základní.

Aspoň minimální podnikání

Je-li povinný dlužník podnikatelem, nemůže se exekuce týkat těch věcí z jeho vlastnictví, které nezbytně nutně potřebuje k výkonu své podnikatelské činnosti; to neplatí, vázne-li na těchto věcech zástavní právo a jde-li o vymožení pohledávky oprávněného, která je tímto zástavním právem zajištěna. Pojem nezbytně nutně lze vykládat tak, že je třeba zachovat povinnému – podnikateli takový majetek, který mu umožní, třebaže ve zcela minimálním rozsahu, ještě provozovat podnikatelskou činnost. Za věci nezbytně nutné k výkonu podnikatelské činnosti se považují pouze takové věci, které alespoň v minimálním rozsahu umožní pokračovat v podnikání, přičemž k organizačním a ekonomickým obtížím vzniklým postižením (zabavením) věci (v exekuci) se nepřihlíží (neberou se v potaz).

Z ceny nemovitosti zůstane leda tak přeplatek z dražby

V případě vysokých dluhů se přistupuje k prodeji nemovitosti (pozemku, budovy, rodinného domu, bytové jednotky ve vlastnictví) povinného v dražbě. Dříve byl tento institut používán i při nevelkých dluhách. Nemovitost dlužníka smí být od r. 2015 prodána v dražbě jen tehdy, pokud dluhy (bez příslušenství, tj. zejména úroků z prodlení) dosahují 30 000 a více Kč. Ovšem jednalo se o pohledávku výživného nebo pohledávku náhrady újmy způsobené poškozenému ublížením na zdraví či trestným činem nebo by to odporovalo dobrým mravům, tak může být dražba provedena i pro nižší závazky povinného. Namísto nařízení exekuce prodejem nemovitosti lze nemovitost zatížit řízením soudcovského (exekutorského) práva na nemovitost.

Snad ještě poznamenejme, že ať movité věci nebo nemovité věci, kdyby to nebylo z textu patrné, je nutno prodat v dražbě, v žádném případě se nepostupuje, a to ani kdyby o to měl věřitel zájem, tak, že by mu případně. Jeho dluh je uspokojován z výtěžku prodeje zabavených věcí.

Dlužník může řídit auto v zaměstnání, ale ne v soukromí

Pozastavení řídicího oprávnění nemá žádnou souvislost s neplacením alimentů, ale může v praxi výrazně přispět k úspěšnému vymožení pohledávky dlužného výživného pro nezletilé dítě. Cílem tohoto relativně nového způsobu exekuce je motivovat dlužníka k úhradě nedoplateků na výživném. Exekuce pozastavením řídicího oprávnění také patří mezi způsoby provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky. Přednostně by měla být exekuce na peněžité plnění vedena příkázáním pohledávky, srážkami ze mzdy, správou nemovitostí nebo zřízením exekutorského (soudcovského) zástavního práva na nemovitosti. Toto jsou přednostní formy exekuce, které by měl soud nebo exekutor volit před jinými (prodej movitých a nemovitých věcí), protože jimi lze dosáhnout vymožení pohledávky na povinném s menším zásahem do jeho práv.

K pozastavení řídicího oprávnění by mělo dojít až za situace, kdy se nedaří dlužné výživné pro nezletilé dítě vymáhat jiným způsobem, ovšem mělo by k němu dojít dříve, než dojde k prodeji movitých či nemovitých věcí povinného.

Exekuci pro výživné lze také vést pro tzv. běžné (pravidelné) výživné, a tedy strhávat například ze mzdy každý měsíc plnění na výživné. Exekuci pozastavením řídicího oprávnění lze ovšem provést pouze pro dlužné výživné. Tento způsob provedení exekuce je možný pouze v exekučním řízení v režimu exekučního řádu, nikoliv v řízení o výkon rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Soudy tedy mohou vykonávat i rozhodnutí o výživném na nezletilé dítě, nemohou však pozastavit řídicí oprávnění, to je v kompetenci jen soudních exekutorů. Exekuční příkaz k pozastavení řídicího oprávnění povinného může exekutor vydat pouze tehdy, jestliže je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

Exekuční příkaz tedy lze použít pouze v případech, kdy je vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě, nikoliv výživné pro zletilé dítě a nikoliv běžné výživné.

Zákon nerozlišuje při pozastavení řídičského oprávnění jednotlivé skupiny řídičského oprávnění, ale exekutor může pozastavit i jen některé z nich. Pozastavení řídičského oprávnění tak může postihnout např. řídiče kamionu, přičemž mu exekutor pozastaví pouze oprávnění řídit osobní automobil, tj. pouze řídičské oprávnění jednotlivé skupiny. Držitel řídičského průkazu je pak povinen odevzdat řídičský průkaz, pokud mu bylo pozastaveno řídičské oprávnění. *(Rozlišuje se pojem řídičské oprávnění a řídičský průkaz. Řídičské oprávnění opravňuje jeho držitele k řízení motorového vozidla zařazeného do skupiny vozidel, pro kterou mu bylo řídičské oprávnění uděleno. Řídičský průkaz je pak veřejná listina, která osvědčuje řídičské oprávnění držitele a jeho rozsah a kterou držitel prokazuje své jméno, příjmení a podobu, jakož i další údaje v ní zapsané.)*

Držitel řídičského průkazu je povinen odevzdat řídičský průkaz příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností do 5 pracovních dnů ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o pozastavení řídičského oprávnění. Pokud tak povinný ne učiní a dále řídí motorové vozidlo, dopouští se přestupku, protože bude považován za řídiče, který není držitelem příslušného řídičského oprávnění. Navíc se řídič dopouští trestného činu, jelikož tedy maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci. Za tento trestný čin je možné uložit trest odnětí svobody až na 2 roky.

Exekutor zruší exekuční příkaz pozastavením řídičského oprávnění v případě, že povinný zaplatí nedoplatek výživného na nezletilé dítě nebo povinný prokáže, že k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, nezbytně potřebuje své řídičské oprávnění. *Uspokojování životních potřeb se přitom rozumí především výkon povolání, pro které je nezbytné využívat řídičské oprávnění a je na něm závislé dlužníkovy živobytí (typicky taxikář, řídič z povolání apod.). Mohou nastat situace, kdy povinný sice bude uspokojovat pomocí řídičského oprávnění základní životní potřeby sebe a jím vyživovaných osob, ale nenaplní podmínky nezbytnosti, například pokud bude moci zajistit dopravu městskou hromadnou dopravou, a lze tedy požadovat, aby se bez řídičského oprávnění obešel.*

Pokud ale například bude povinný navíc prokazovat, že dojíždí k lékaři, že doprava hromadnými prostředky není možná, lékařská péče není blíže dostupná apod., je pravděpodobné, že kritérium nezbytnosti naplní a exekuční příkaz bude zrušen.

Richard W. Fetter,
právník zabývající se pracovním a občanským právem

> Náklady exekuce v případě dobrovolného zaplacení dlužníkem

Může exekutor požadovat náklady exekuce, svou odměnu a paušální náhradu nákladů, když zaplatíte sice pozdě, ale bez vědomí, že je proti vám navržena exekuce, tedy stále dobrovolně?

Dne 21. 11. 2014 oprávněná věřitelka podala návrh na zahájení exekučního řízení pro částku 3 388 Kč. Dne 10. 2. 2015 ji dlužnice celou uhradila formou bezhotovostní platby bankovním převodem na účet právního zástupce oprávněné.

Návrh na zahájení exekuce byl povinné dlužnici doručen dne 6. 3. 2015 společně s vyzněním o zahájení exekuce k vymožení částky 3388 Kč (kterou měla zaplatit na náhradě nákladů soudního řízení) a společně s výzvou k dobrovolnému plnění, na což povinná zareagovala žádostí o zastavení exekuce z důvodu uhrazení dlužné částky.

Soud prvního stupně exekuci zastavil pro částku 3 388 Kč na jistě, avšak jinak návrh na zastavení exekuce zamítl s odůvodněním, že nebyly zaplacené náklady exekuce ani náklady oprávněné, na něž prý mají oprávněná i soudní exekutor právo, když k úhradě pohledávky došlo až po nařízení exekuce.

Odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. V žádném z rozhodnutí však nebylo určeno, v jaké výši má povinná stanovenou uhradit náklady exekuce a náklady oprávněné.

Dne 17. 10. 2015 byl povinné doručen příkaz k úhradě nákladů exekuce ze dne 9. 10. 2015, kterým jí bylo přikázáno zaplatit náklady exekuce ve výši 7 865 Kč a náklady oprávněné ve výši 484 Kč. Dne 24. 10. 2015 byl stěžovatelce dále doručen příkaz k úhradě nákladů exekuce ze dne 21. 10. 2015, kterým byl předchozí příkaz ve výroku o nákladech oprávněného změněn tak, že náklady oprávněné činí 3 388 Kč.

Proti těmto příkazům podala oprávněná námítky, které soud zamítl. Povinná proto napadla ústavní stížností toto rozhodnutí soudu a příkazy k úhradě nákladů exekuce soudního exekutora.

Částka nákladů exekuce nebyla bagatelní

Ústavní soud konstatoval, že se v daném případě jedná o částku, která se velmi blíží „hranici bagatelnosti“ 10 000 Kč, neboť jde celkem o 11 253 Kč.

Nicméně připomněl, že částka 10 000 Kč není absolutní a oprávněnost stěžovatele k podání stížnosti třeba vždy posuzovat individuálně v kontextu intenzity zásahu, resp. s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem napadených rozhodnutí.

Pokud proto Ústavní soud sezná, že se u stěžovatele sice jedná objektivně o částku nižší, nicméně i tak způsobí citelně zasáhnout jeho životní situaci (např. z hlediska jejích celkových sociálně-finančních poměrů), je namíste podle dosavadní judikatury připustit meritori (věcný) přezkum. A to je – jak plyne z celkových okolností dané věci, podle názoru příslušného senátu Ústavního soudu – právě případ této stěžovatelky.

Dobrovolnost zaplacení je třeba zohlednit

V nálezu spis. zn. Pl. ÚS 8/06 ze dne 1. 3. 2007 (vyhlášen pod č. 94/2007 Sb.) Ústavní soud při posuzování ústavnosti vyhlášky č. 330/2001 Sb. zformuloval základní zásady odměňování exekutorů. **Podle Ústavního soudu není možno způsobovat povinnému nepřiměřenou újmu, a proto je třeba zohlednit „jistý stupeň ‚dobrovolnosti‘ ve splnění vymáhané povinnosti, byť až po nařízení exekuce, avšak stále ještě před jejím vynuceným provedením“.**

V judikatuře Ústavního soudu, na kterou poukázala stěžovatelka, se ustálil právní názor, ve kterém Ústavní soud zohlednil skutečnost, že povinný plnil dobrovolně zcela mimo rámec exekučního řízení, ještě předtím, než se sám o exekuci dozvěděl tím, že mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce. Protože za této situace již soudní exekutor nemohl nic vymoci, byla základem pro určení jeho odměny částka nulová. Z tohoto důvodu nebylo relevantní ani ust. § 6 odst. 3 vyhlášky stanovící exekutorovi částku 3 000 Kč jako nejnižší odměnu.

Tato částka by se totiž mohla uplatnit jen tehdy, bylo-li v exekučním řízení vymoženo alespoň něco.

Jen opravdu reálné a účelně vynaložené náklady

Ve vyjádření k ústavní stížnosti soudní exekutor uvádí, že řádné pověření mu bylo doručeno teprve dne 2. 3. 2015, přičemž k zaplacení dluhu došlo již dne 10. 2. 2015. Oprávněná tedy měla a mohla, jak konstatoval Ústavní soud, v období od 10. 2. 2016 do období 6. 3. 2016 o uhrazení celé pohledávky informovat soudního exekutora, čímž by se zamezilo vzniku dodatečných, zjevně neúčelně vynaložených nákladů.

Náklady, které mohly reálně vzniknout na straně oprávněné, a které tedy mohl soudní exekutor skutečně vymáhat, mohly být toliko převzetí zastoupení a sepsání návrhu na zahájení exekučního řízení stran právního zástupce oprávněné věřitelky.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti zcela vyhověl svým nálezem spisová značka II.ÚS 262/16, ze dne 13. 12. 2016, a uložil soudnímu exekutorovi vyhodnotit pouze účelně a prokazatelně vynaložené náklady, které mu mohly vzniknout do doby, než stěžovatelka dobrovolně splnila dluh vůči oprávněné. Analogicky k tomuto bude úkolem soudního exekutora určit pouze účelně a prokazatelně vynaložené náklady oprávněné, které jí mohly vzniknout do doby, než stěžovatelka dobrovolně splnila dluh vůči ní.

Závěr

V případě dobrovolného splnění dlužné částky povinným ještě předtím, než se sám o exekuci dozvěděl, a kdy proto exekutor již nemohl vymoci nic, je základem pro určení jeho odměny částka nulová a náhradu hotových výdajů je nutno vyčísřit nikoliv paušální částkou, nýbrž pouze na základě prokazatelných výdajů, které vznikly exekutorovi do okamžiku, než bylo dlužné plnění uhrazeno. (Podle nálezu Ústavního soudu spisová značka II.ÚS 262/16, ze dne 13. 12. 2016)

*Richard W. Fetter,
právník zabývající se občanským právem*

> Opakujeme si

Pořadí užití jednotlivých způsobů exekuce

Ust. § 58 odst. 2 exekučního řádu stanoví pořadí způsobů exekuce ukládající zaplacení peněžité částky.

Ta se provede postupně:

1. příkázáním pohledávky z účtu (povinného dlužníka) u peněžního ústavu, a nepostačuje-li to, pak příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu,

2. příkázáním jiné peněžité pohledávky s výjimkou pohledávky z penzijního připojištění, postižením jiných majetkových práv, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, správou nemovité věci nebo pozastavením řidičského oprávnění, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle bodu 1.,

3. prodejem movitých věcí, prodejem nemovitých věcí, které povinný nepoužívá k bydlení sebe a své rodiny, postižením závodu nebo příkázáním pohledávky z penzijního připojištění, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle bodů 1. 2.,

4. prodejem nemovitých věcí, které povinný používá k bydlení sebe a své rodiny, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle bodů 1., 2., 3.

Nepostačuje-li jeden ze způsobů provedení exekuce k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce více nebo všemi zákonem stanovenými způsoby lze přistoupit současně nebo postupně. Způsob provedení exekuce určí podle ust. § 58 odst. 3 exekutor. Na návrh povinného (dlužníka) nebo s jeho souhlasem lze exekuci provést i v jiném pořadí, než uvedeno.

> Exekuce srážkami z důchodu v roce 2017

Při exekuci z důchodu musí jeho poživatel zůstat nezabavitelné minimum, stejně jako když se zaměstnanci exekučně sráží ze mzdy. Mechanismus je obdobný jako při srážkách ze mzdy. Jeho parametry se mění pro každý nový kalendářní rok. Pro rok 2017 došlo oproti roku 2016 k určitému snížení nezabavitelného minima, tedy naopak zvýšení částek, které mohou při exekuci získat věřitelé.

Důchodců v exekuci přibývá

Česká správa sociálního zabezpečení eviduje velmi mnoho exekucí včetně insolvenčí na vyplácené důchody. Téměř 80 000 českých důchodců má důchod obstaven. Jejich počet každým rokem stoupá. Na srážkách z důchodů ČSSZ každoročně vyplatí věřitelům téměř 2 miliardy korun.

Z důchodu a dalších sociálních dávek jako ze mzdy zaměstnance

Exekuce z důchodu se provádí podle stejných pravidel jako exekuce srážkami ze mzdy. Důchodci tak musí zůstat nezabavitelné (nepostižitelné) minimum podobně jako zaměstnanci, kterému je sráženo ze mzdy. I tomu největšímu dlužníkovi, na kterého je uvalena i několikrát exekuce srážkami, musí zůstat alespoň nezabavitelné minimum. (Tou je součet nezabavitelné částky na samotného povinného dlužníka, nezabavitelných částek na vyživované osoby a další částky z příjmu, které podle pravidel občanského soudního řádu nebudou srazeny ve prospěch věřitele nebo věřitelů v závislosti na tom, zda jejich pohledávky jsou přednostní nebo nepřednostní.

Co tedy všechno zůstává povinnému dlužníkovi z příjmu, na který mu byla uvalena exekuce, a co naopak připadá oprávněným věřitelům, si ukážeme dále, když krátce připomeneme zákonný mechanismus srážek.) Pokud výše důchodu nepřekračuje nezabavitelnou částku (důchod nedosahuje tzv. zabavitelné výše), nemůže ČSSZ exekuční srážku zařídit, oprávnění věřitelé nemohou být uspokojováni.

Kdo má důchod menší než nezabavitelné minimum, dostává celou dávku, exekuce ale trvá

Roste ale také počet případů, kdy srážky kvůli nízké výši důchodu nemohou být prováděny právě proto, že důchod nedosahuje ani výše nezabavitelného minima. V takových případech eviduje ČSSZ jen tzv. exekuční titul (např. vykonatelný rozsudek soudu) na důchod. To však neznamená, že dluh zanikl.

Pokud ho důchodce (tedy dlužník čili povinný) neuhradí jiným způsobem, ČSSZ výkon rozhodnutí stále eviduje. V okamžiku, kdy se dlužníkovi důchod zvýší nebo se u něj změní (sníží) např. počet vyživovaných osob, ČSSZ je povinna srážku zařídit. Exekuční srážky ČSSZ provádí ze všech druhů důchodů, tedy ze starobních, invalidních i pozůstalostních.

Roste také počet lidí, kteří do důchodu vstupují s exekucí či s několika exekucemi. Těm před odchodem do důchodu srážky ze mzdy prováděl jejich zaměstnavatel, povinnost tedy převzala ČSSZ z titulu plátce důchodu (příjmu).

Srážky z důchodu může ČSSZ ukončit až po splacení dluhu včetně úroků a nákladů řízení (tzv. příslušenství), popř. na základě rozhodnutí orgánu, který o exekuci rozhodl.

Důvody exekučních srážek z důchodů jsou různé. Dluhy často vznikají na prodejních zájezdech, při nákupu dovolené, v důsledku neplacení výživného, nesplacením půjček nebo ručením za ně. Za částí nařízených exekucí stojí drobné dluhy v řádu několika stokorun, jako jsou např. pokuty dopravnímu podniku nebo městské policii, poplatky obcím za svoz odpadu či dlužné pojistné a penále zdravotním pojišťovnam.

Dlužník je o srážkách informován písemně

Informaci o zahájení exekučních či insolvenčních srážek a jejich výši ČSSZ vždy zasílá písemně. V oznámení je uvedeno číslo jednacím výkonu (spisová značka) rozhodnutí (exekuce) a vydávající orgán. Písemnou informaci zasílá ČSSZ také v případě, že z důvodu nezabavitelné výše důchodu exekuční srážku provádět nemůže.

Domnívá-li se občan, že jeho exekuce je neoprávněná, musí se obrátit na instituci, která výkon rozhodnutí nařídila, nikoliv na ČSSZ – ta o exekuci nerozhoduje, pouze ji musí ze zákona vykonat jako plátce příjmu. ČSSZ je povinna provádět srážky na základě doručeného exekučního titulu, přesněji řečeno na základě nařízeného výkonu rozhodnutí soudem, na základě exekučního příkazu vydaného ve správním řízení, exekučního příkazu soudního exekutora, na základě konkurzního nebo insolvenčního řízení.

Změny pro rok 2017

Obvykle je každým rokem v exekuci nezabavitelné (tedy dlužníkovi zaručené, nepostižitelné) minimum vyšší a vyšší, nicméně pro rok 2017 dochází k jeho snížení, a není to poprvé, ale již podruhé (k jeho snížení došlo také pro rok 2015 oproti roku 2014), tudíž můžeme hovořit o úpravě částky, nikoliv o její valorizaci.

Nezabavitelnou (exekucí nepostižitelnou) částku na (osobu samotného) povinného (dlužníka) stanovíme jako 2/3 součtu částky životního minima jednotlivce, tedy částky 3410 Kč, která již dlouho stagnuje (od 1. 1. 2012) a nemění se ani pro rok 2017, a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu v nájemním bytě v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel, a to bez ohledu na to, v jaké obci skutečně povinný zaměstnanec žije, která je pro rok 2017 nově vládou ČR v jejím nařízení č. 449/2016 Sb. stanovena na **5 822 Kč** (dosud šlo o částku 5858 Kč), čili jako 2/3 z částky 9 232 (dosud šlo o 2/3 z 9 268 Kč).

Nezabavitelná částka na povinného činí 6 154,67 Kč. (Dosud činila nezabavitelná částka na povinného 6 178,67 Kč.)

Nezabavitelnou částku na vyživovanou osobu stanovíme obdobně jako nezabavitelnou částku na povinného, a to jako 1/4 z nezabavitelné částky na povinného 6 154,67 Kč, činí tedy 1 538,67 Kč. (Dosud činila nezabavitelná částka na vyživovanou osobu 1 544,67 Kč.)

Na koho lze uplatnit částku na vyživovanou osobu

Na manžela povinného se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky, i když má samostatný příjem. K zápočtu částky na manžela (manželku) není podmínkou, aby žili ve společné domácnosti s povinným. Jedna čtvrtina nezabavitelné částky se nezapočítává na žádného z těch, v jejichž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá.

Příslušná nezabavitelná částka se tak nezapočítává na osobu, v jejíž prospěch byla nařízena exekuce pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá.

Aby mohl plátce důchodu zohlednit při srážkách osoby vyživované povinným, musí povinný plátcí doložit, že výživné poskytuje a komu. Sám plátce není povinen vyživované osoby vyhledávat.

Vyživovací povinnost k dítěti se prokazuje rodným listem, u zletilého dítěte je třeba doložit i potvrzení o studiu, případně rozsudek o stanovení vyživovací povinnosti. Existence manželství se prokazuje předložením oddacího listu a čestným prohlášením o tom, že manželství trvá.

Obdobně u registrovaného partnerství se plátcí předkládá doklad o partnerství vydaný příslušným matričním úřadem. Povinný může mít stanovenou vyživovací povinnost též k rozvedenému manželovi, tu prokazuje rozsudkem o stanovení výživného (stejně jako u skončení registrovaného partnerství).

Nezabavitelnou (celkovou) částku (určitého povinného) stanovíme jako součet nezabavitelné částky na povinného a všech nezabavitelných částek na vyživované osoby. (Nezaokrouhlují se jednotlivé složky (nezabavitelné částky), ale až jejich součet u jednotlivého zaměstnance, tedy (až celková základní) nezabavitelná částka, a to na celé koruny nahoru.

Průběžné – případně v průběhu výpočtu, resp. stanovení (základní) nezabavitelné částky potřebné – zaokrouhlování na dvě desetinná místa je třeba provádět podle obecných matematických pravidel, nikoliv podle zmíněného pravidla.)

Jednoduché příklady uplatnění nezabavitelných částek:

1) Proti poživateli důchodu žijícímu s manželkou a jedním dítětem, který má důchod 10 000 Kč, byl nařízen výkon rozhodnutí (exekuce) pro dlužné výživné, a to ve prospěch druhého dítěte z předchozího manželství.

Nezabavitelná částka, která nemůže být postižena, činí 6 154,67 Kč na osobu povinného. Na dítě a manželku se započte dvakrát nezabavitelná částka 1 538,67 Kč (na oprávněné dítě se nic započítávat nebude). Povinnému tedy nesmějí být sraženy 9 232,01 Kč čili po zaokrouhlení 9 233 Kč. Zrovna u tohoto příkladu, v těchto situacích, které mohou být relativně časté, když povinný vyživuje 2 osoby, může vzniknout problém se zaokrouhlováním, případně jiné návody a výpočty od různých autorů se proto mohou v různých návodech lišit, pokud nezaokrouhlí částku na povinného a na vyživované osoby na dvě desetinná místa podle obecných matematických pravidel, ale podle právních pravidel pro zaokrouhlení celkové částky (což by byla chyba, protože takový postup není předepsán), ale příslušné číslo vždy jen prostě jednoduše „ustříhnou“, „ukončí“ na 2 desetinná místa bez zaokrouhlení (tuto otázku právní předpis neřeší, je to otázka čistě matematického přístupu). Pak by totiž nezabavitelná částka na povinného činila 1 538,66 Kč na vyživované osoby 2 x 1 538,66 Kč, což dohromady dává jen 9 231,99 Kč čili po zaokrouhlení celé základní nezabavitelné částky podle pravidel stanovených příslušným právním předpisem jen 9 232 Kč.

2) Pokud by se (v příkladu 1) uvedený dlužník pobírající tam uvedenou výši důchodu vedle manželky staral o 3 děti ve vlastní péči, srážky nelze provést, protože součet nezabavitelných částek, tedy (základní) nezabavitelná částka (po zaokrouhlení výsledku) 12 309,35 Kč (6 154,67 Kč + 4 x 1 538,67 Kč) na 12 310 Kč přesáhne výši důchodu (10 000 Kč).

Částku, nad kterou se zbytek důchodu srazí bez omezení (tedy po odečtení nezabavitelných částek), stanovíme obdobně jako součet částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, tedy jako součet částky 3 410 Kč a částky 5 822 Kč, činí tedy 9 232 Kč. (Dosud činila tato částka 9 268 Kč.)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nezabavitelná částka na povinného	5841,33	6064,67	6188,67	6118	6178,67	6154,67
Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu	1460,33	1516,17	1547,47	1529,50	1544,67	1538,67
Částka, nad kterou se srazí zbytek důchodu bez omezení	8762	9097	9283	9177	9268	9232
Vypočtená maximální výše 1/3 zbytku důchodu	2920	3032	3094	3059	3089	3077

Jak vidno z tabulky, nezabavitelné částky (a ostatní parametry pro srážky) pro rok 2017 se oproti roku 2016 snížily. Nejvyšší úroveň měly v r. 2014. Pro rok 2015 oproti roku 2014 příslušné hodnoty poklesly z důvodu snížení normativu nákladů na bydlení pro tento rok (od něhož se nezabavitelné částky odvozují), který byl snížen z důvodu snížení cen elektrické energie v předchozím r. 2014. Pro rok 2016 oproti roku 2015 sice vzrostly, ale nedosáhly úrovně z roku 2014. Pro rok 2017 dochází oproti roku 2016 zase ke snížení z důvodu snížení normativu nákladů na bydlení pro tento rok, který byl snížen především z důvodu nižší spotřeby vody v domácnostech, ale i z důvodu snížení cen plynu.

Mechanismus srážek

- Z důchodu povinného se odečte (základní) nezabavitelná částka, tedy součet nezabavitelné částky na samotného povinného dlužníka a na jím vyživované osoby.
- Pokud zbylá částka důchodu (tzv. výpočtová základna) je rovna nebo nižší než 9 232 Kč, zaokrouhlí se směrem dolů na částku dělitelnou třemi (a vyjádřenou v celých korunách). Maximální výše jedné třetiny z 9 232 Kč je 3 077 Kč. *(Případný zbytek 1 nebo 2 Kč (odečtený od zbytku důchodu při jeho zaokrouhlování směrem dolů na částku dělitelnou třemi) náleží povinnému.)*
- Částka přesahující hranici 9232 Kč se srazí bez omezení.
- 1. třetina (zbytku důchodu) je určena pro vydobytí nepřednostních pohledávek oprávněných osob (a přednostních pohledávek, pokud k jejich úhradě nepostačuje 2. třetina).
- 2. třetina slouží pouze k vydobytí přednostních pohledávek, a pokud takové nejsou, vyplatí se povinnému.

Přednostní pohledávky

Přednostními pohledávkami jsou:

- a) pohledávky výživného;
- b) pohledávky náhrady újmy způsobené poškozenému ublížením na zdraví;
- c) pohledávky náhrady újmy, způsobené úmyslnými trestnými činy;
- d) pohledávky daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění,
- e) pohledávky náhrady přeplatků na dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění a úrazového pojištění,
- f) pohledávky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pohledávky pojistného na veřejné zdravotní pojištění,
- g) příspěvek na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče,
- h) pohledávky náhrady přeplatků na podpoře v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci,
- i) pohledávky náhrady přeplatků na dávkách státní sociální podpory,
- j) pohledávky regresní náhrady podle zákona o nemocenském pojištění,

k) pohledávky náhrady mzdy, platu nebo odměny a sníženého platu nebo snížené odměny, poskytované v období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény.

- 3. třetina se vždy vyplatí povinnému.
- Pokud 2. třetina nestačí k uspokojení přednostních pohledávek, převádí se část přednostních pohledávek do třetiny 1.
- Částka přesahující hranici 9232 Kč, tedy plně zabavitelná část důchodu, se připočte ke 2. třetině zbytku důchodu v rozsahu, který je potřebný k uspokojení přednostních pohledávek; zbývající část se připočte k 1. třetině.

Součet vypočtené (1.) třetiny, případně dvou třetin (1. a 2.), a částky přesahující 9232 Kč je tedy postižitelnou výší příjmu. Nepostižitelnou výší příjmu je tedy součet vypočtené (3.) třetiny, případně dvou třetin (2. a 3.), a (základní) nezabavitelné částky *(a případný zbytek 1 nebo 2 Kč odečtený od zbytku důchodu při jeho zaokrouhlování směrem dolů na částku dělitelnou třemi)*.

Kam směřovat dotazy

Požádá-li o to plátce důchodu (jímž je ČSSZ, ale ta se zajisté ptát nebude, protože disponuje dostatečně kvalifikovaným aparátem zaměstnanců), oprávněný (věřitel) nebo povinný (dlužník), určí podle ust. § 288 občanského soudního řádu soud, jaká částka má být v příslušném výplatním období ze mzdy povinného sražena (čili kolik naopak zbude povinnému dlužníkovi), a je-li více oprávněných, kolik z ní případně na každého z nich. S poukazem na ust. § 60 exekučního řádu by měl potřebnou konzultaci poskytnout i úřad (soudního) exekutora. Věřím, že příslušná vysvětlení poskytne povinným dlužníkům i oprávněným věřitelům ČSSZ.

*Richard W. Fetter,
právník zabývající se pracovním
a občanským právem*

> Zákaz dvojí (tj. opakované) exekuce z jednoho důchodu

Uspořené částky, jež zbyly povinnému dlužníkovi jako nezabavitelné minimum po exekuci srážkami z důchodu, nelze následně zabavit jinou formou exekuce – příkázáním pohledávky z účtu. Nález Ústavního soudu spis. zn. IV. ÚS 121/16 ze dne 20. 10. 2016 stanovil pravidla pro případ, kdy je uvalena exekuce na důchod a povinný si z nezabavitelného minima, které mu po exekuci (po srážkách z důchodu) zůstane, nějaké peníze uspoří. Pak jsou tyto prostředky nedotknutelné, a proto je nelze zabavit příkázáním pohledávky. (Totéž analogicky platí pro mzdu a další příjmy, z nichž se provádějí exekuční srážky.)

Starobní důchod povinného dlužníka u plátce České správy sociálního zabezpečení byl postižen srážkami na základě exekučního příkazu soudního exekutora, a to se zohledněním nepostižitelné základní částky. Následně soudní exekutor vydal exekuční příkaz postihující pohledávku z účtu tohoto povinného u peněžního ústavu, přičemž zákaz nakládání s peněžními prostředky se nevztahuje na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima.

Povinný namítal, že došlo k obcházení zákona, pokud tzv. nezabavitelné minimum, které mu má být zachováno po provedení srážek z důchodu, je následně zabaveno v rámci jiného způsobu exekuce – příkázáním pohledávky z účtu povinného. Přitom důchodci chodila na účet již jen nezabavitelná část důchodu, která vždy musí zůstat dlužníkovi, ať má exekučně vymáhaných dluhů jakékoliv množství a v jakékoliv výši, protože již ČSSZ prováděla srážky pro oprávněného věřitele. Na účet mu tedy byl připisován již jednou exekučně postižený důchod.

Následným postižením bankovního účtu exekucí podle exekutora a soudců nedošlo k postihu důchodu (jenž je chráněn tak, že každý měsíc z každé splátky důchodu musí dlužníkovi zůstat nezabavitelné minimum na živobytí), ale k postihu práva na výplatu prostředků na účtu u peněžního ústavu (kdy lze povinnému dlužníkovi zabavit všechno, co na účtu je, pouze kromě částky dvojnásobku životního minima jednotlivce).

Musel zasáhnout až Ústavní soud, k němuž si penzista podal ústavní stížnost. Ústavní soud poukázal na to, že Nejvyšší správní soud již ve svém rozsudku ze dne 3. dubna 2012 spisová značka 2 Afs 80/2011-60, vydaném v analogické věci týkající se daňové exekuce postižením částek na účtu sestávajících (nikoliv však výlučně) z dávek důchodového zabezpečení, zasílaných na jeho účet Českou správou sociálního zabezpečení a snížených na vypočtené životní minimum, vyjádřil názor, že v případě exekuce příkázáním pohledávky z účtu má být přiměřeně přihlédnuto k významným okolnostem na straně povinné fyzické osoby, a to analogicky jako v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Mezi podstatou a smyslem mzdy a důchodu z hlediska významu pro jejich adresáty (poživatele) neexistuje zásadní rozdíl. Jedná se o příjem sloužící k úhradě životních potřeb příjemce, případně jeho blízkých.

Jestliže proto existuje důvod chránit nepřiměřený zásah do příjmu ve formě mzdy, musí logicky existovat přinejmenším stejný důvod chránit příjem ve formě důchodu.

Z toho vyplývá odpověď na zásadní otázku v tom smyslu, že dávky důchodového zabezpečení představují také pro vedení exekuce příkázáním pohledávky příjem chráněný v obdobném rozsahu, jako tomu je se mzdou v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Ústavní soud zopakoval, že dávky důchodového zabezpečení představují také pro vedení exekuce příkázáním pohledávky příjem chráněný v obdobném rozsahu, jako tomu je se mzdou v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Názor soudů, podle nichž prostředky vyplacené na bankovní účet plátcem důchodu jako nezabavitelná část důchodu ztratily svoji povahu tím, že se staly tzv. vkladovou pohledávkou a že jejich exekučním postižením nedochází k postihu důchodu, ale k postihu práva na výplatu prostředků na účtu, lze tudíž označit za přepjatý formalismus nezohledňující smysl právní úpravy nezabavitelné částky dle ust. § 278 a § 299 odst. 1 o. s. ř.

*Richard W. Fetter,
právník zabývající se pracovním
a občanským právem*

**Písemná právní,
daňová
a administrativní
poradna
pro předplatitele
časopisu
Informace
pro lékařské praxe
v roce 2017
ZDARMA!**

> Předdůchod a zdravotní pojištění

V rámci důchodové reformy je od roku 2013 zavedeno doplňkové penzijní spoření a v jeho rámci je pak zakotven jako institut tzv. předdůchod, který však musíme odlišovat od předčasného starobního důchodu podle zákona o důchodovém pojištění. Předdůchod je vázán na starobní penzi na určenou dobu, doživotní penzi a penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu.

Podmínkou pro vznik nároku je dosažení věku, který je o pět let nižší než důchodový věk stanovený podle § 32 zákona o důchodovém pojištění, přičemž u žen se pro tento účel důchodový věk určuje bez zřetele na počet vychovaných dětí.

Aby šlo o předdůchod, musejí být současně kumulativně splněny tyto tři podmínky, a to v době započetí vyplácení příslušné penze:

1) Výše splátky penze

Splátka penze musí dosáhnout příslušné výše, tj. musí činit alespoň 30 % průměrné mzdy v národním hospodářství. Jedná se o průměrnou mzdu vyhlášenou Ministerstvem práce a sociálních věcí sdělením podle zákona o zaměstnanosti za kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, v němž započalo vyplácení penze na určenou dobu.

2) Sjednání výše měsíční splátky penze

Výše měsíční splátky penze musí být sjednána tak, že se jedná o neklesající výši, měsíčně, bez možnosti výplatu přerušit nebo pozastavit.

3) Stanovení výplaty penze

Výplata předdůchodu musí trvat nejméně dva roky.

Účelem předdůchodu, který je možné čerpat až pět let před dosažením důchodového věku, je překlenout v tomto období situaci, která nemusí být pro pojištěnce v pozdějším věku finančně příznivá, například v důsledku ztráty či změny zaměstnání, kdy reálně dochází ke snížení příjmů.

Přiznání předdůchodu nijak nevylučuje možnost přiznání předčasného starobního důchodu (viz dále). Předdůchod je možné současně pobírat s pobíráním předčasného starobního důchodu. Postup lze přitom i kombinovat, neboli nejdříve lze požádat o přiznání předdůchodu a poté požádat o přiznání předčasného starobního důchodu a případně pobírat obojí.

Poživatel předdůchodu může být dále zaměstnán nebo podnikat, aniž by se mu výplata předdůchodu zastavila. Doba pobírání předdůchodu však není dobou důchodového pojištění.

Jak ve zdravotním pojištění?

Skutečnost, že příjemce předdůchodu je ve zdravotním pojištění osobou, za kterou platí pojistné stát, je zakotvena v ustanovení § 7 odst. 1 písm. q) z. č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

To znamená, že tento pojištěnec má ve zdravotním pojištění tímto způsobem řešen svůj pojistný vztah a nemusí být tzv. osobou bez zdanitelných příjmů.

V této souvislosti platí, že v rámci příslušného kalendářního měsíce musí být pojištěnec evidován u zdravotní pojišťovny v některé (tedy alespoň jedné) z těchto tří kategorií:

- zaměstnanec v zaměstnání s příjmy ze závislé činnosti, které zakládají účast na zdravotním pojištění (například zaměstnání na základě pracovní smlouvy) nebo
- osoba samostatně výdělečně činná nebo
- osoba, za kterou platí pojistné stát,

přičemž postačí registrace v některé z těchto skupin osob třeba jen po část daného měsíce nebo dokonce postačí i jen jeden den registrace v tomto měsíci.

Není-li využita některá z výše uvedených možností, stává se pojištěnec na celý příslušný kalendářní měsíc již zmíněnou osobou bez zdanitelných příjmů.

S účinností od 1. 7. 2002 se z hlediska zdravotního pojištění za osobu bez zdanitelných příjmů považuje takový pojištěnec s trvalým pobytem na území České republiky, který nemá v rámci celého kalendářního měsíce příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti nebo není za něj plátcem pojistného stát. Jinak řečeno, pokud je pojištěnec v průběhu kalendářního měsíce alespoň jeden den zařazen u zdravotní pojišťovny buď jako zaměstnanec, nebo jako osoba samostatně výdělečně činná nebo je veden v některé ze skupin osob, za které platí pojistné stát, není v tomto měsíci osobou bez zdanitelných příjmů. Měsíční platba pojistného osoby bez zdanitelných příjmů činí v roce 2017 částku 1 485 Kč.

Minimum nemusí být dodrženo ve zdravotním pojištění

Bude-li poživatel předdůchodu zaměstnán nebo bude-li podnikat jako OSVČ, nebude pro něj z hlediska placení pojistného povinností dodržet minimální vyměřovací základ ani u zaměstnance [dle § 3 odst. 8 písm. e) z. č. 592/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů], ani u OSVČ [dle § 3a odst. 3 písm. c) stejné právní normy]. Vyměřovacím základem je u zaměstnance skutečně dosažený příjem (tedy i nižší než minimum 11 000 Kč),

pro OSVČ pak neplatí povinnost hradit minimální zálohy – obojí za podmínky, že registrace ve „státní kategorii“ trvá po celý kalendářní měsíc.

Příklad

Pojištěnec podnikal při zaměstnání, podnikatelská činnost byla vedlejším zdrojem jeho příjmů. Zaměstnání ukončil a rozhodl se ihned čerpat předdůchod, přičemž v podnikání bude pokračovat. Bude mít tato skutečnost vliv na placení pojistného, resp. záloh na pojistné?

Vzhledem k tomu, že v návaznosti na schválení zákona o doplňkovém penzijním spoření byl novelizován i zákon o veřejném zdravotním pojištění č. 48/1997 Sb., je od 1. ledna 2013 plátcem pojistného stát i za příjemce starobní penze na určenou dobu, doživotní penze nebo penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu.

Od celého kalendářního měsíce pobírání předdůchodu (kategorie osob, ze které je plátcem pojistného stát) bude osoba hradit v roce 2017 zálohy na pojistné ve výši vypočtené ze skutečně dosažených příjmů po odpočtu výdajů v roce 2016, eventuálně před podáním Přehledu za rok 2016 dle výsledků této činnosti za rok 2015. To znamená, že tato záloha může být i nižší, než je její minimum roce 2017 v částce 1 906 Kč, určené pro ty osoby, pro které toto minimum platí.

Skutečnost, že se osoba stala příjemcem penze z doplňkového penzijního spoření, je povinná oznámit zdravotní pojišťovně nejpozději do 8 dnů prostřednictvím tiskopisu Přihláška a evidenční list pojištěnce. Pro případné oznámení zaměstnavatelem slouží kód „S“.

Poživatel předdůchodu nastoupí do zaměstnání

Rozhodne-li se poživatel předdůchodu pro výkon zaměstnání, pak platí, že:

– u pracovního poměru bude pojistné odváděno z každé částky příjmu,

– u dohody o pracovní činnosti, popřípadě více dohod o pracovní činnosti u jednoho zaměstnavatele, se bude odvádět pojistné tehdy, pokud výše příjmu dosáhne alespoň 2 500 Kč,

– při zaměstnání na dohodu o provedení práce (více dohod o provedení práce u jednoho zaměstnavatele) se zaměstnavatel bude zabývat problematikou zdravotního pojištění tehdy, když příjem za rozhodné období kalendářního měsíce převyšuje 10 000 Kč,

ve všech případech bez nutnosti dopočtu do minimálního vyměřovacího základu.

Kdyby bylo například zaměstnanému poživateli předdůchodu poskytnuto v zaměstnání po celý kalendářní měsíc neplacené volno, neplatilo by se za tento měsíc žádné pojistné.

Předčasný starobní důchod

Předdůchod nesmí být zaměňován s pojmem předčasný starobní důchod. Na jednu stranu platí, že za poživatele předčasného starobního důchodu hradí pojistné taktéž stát, na druhou stranu však platí významná omezení týkající se výkonu výdělečné činnosti tak, aby mohl být předčasný starobní důchod pobírán.

Výplata předčasného starobního důchodu při klasickém zaměstnání či podnikání (přesněji řečeno při souběžném výkonu výdělečné činnosti zakládající účast na důchodovém pojištění) nenáleží do data dosažení důchodového věku nebo do ukončení této činnosti.

Výplata předčasného starobního důchodu nenáleží při pobírání podpory v nezaměstnanosti či podpory při requalifikaci.

Do dovršení důchodového věku výplata předčasného starobního důchodu tak nenáleží, pokud je:

– vykonávána výdělečná činnost nebo
– poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při requalifikaci.

Naopak, překážkou pro výplatu předčasného starobního důchodu například není:

– výkon zaměstnání nezakládajícího účast na nemocenském pojištění (při příjmu nižším než 2 500 Kč – tzv. zaměstnání malého rozsahu).

Pokud je však sjednán příjem v částce 2 500 Kč nebo vyšší, a v některém měsíci je dosažen nižší příjem (například z důvodu čerpání neplaceného volna nebo při dočasné pracovní neschopnosti), nezaniká účast na nemocenském a důchodovém pojištění v tomto měsíci a i při tomto nižším zúčtovaném příjmu nebude v tomto měsíci náležet výplata předčasného starobního důchodu,

– odměna z dohody o provedení práce (více dohod o provedení práce u téhož zaměstnavatele) maximálně 10 000 Kč za kalendářní měsíc,

– výkon vedlejší samostatné výdělečné činnosti nezakládající účast na důchodovém pojištění, což je v roce 2017 rozhodná částka 67 756 Kč při výkonu samostatné výdělečné činnosti po celý kalendářní rok. Za příjem ze samostatné výdělečné činnosti se považuje daňový základ určený podle § 5b odst. 1 z. č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kdy se v zásadě jedná o rozdíl mezi příjmy a výdaji,

– příjem z pronájmu.

Při pobírání předčasného starobního důchodu a návratu do zaměstnání zaniká nárok na pobírání tohoto důchodu.

Pokud poživatel předčasného starobního důchodu vykonává důchodově pojištěnou činnost (zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost), to znamená, že mu nenáleží výplata předčasného starobního důchodu, vzniká poživateli po skončení výdělečné činnosti nárok na přepočtení předčasného starobního důchodu na základě podané žádosti.

*Ing. Antonín Daněk,
odborník na zdravotní pojištění*

> Osamělost seniorů

Pocit osamělosti u seniorů je podle výzkumů častější ve východních zemích (zhruba 10 až 34 %) než západních a nejnižší je v zemích severovýchodních (6 %). Důležitým faktorem je rodinný stav, přičemž větší význam má stav „rozvedený, resp. po rozchodu s partnerem“ než stav ovdovění.

Strach z osamění je výraznou složkou strachu ze stáří a obavy z něj jsou podle průzkumu v celkové populaci častější než obavy ze smrti. Ačkoliv prevalence osamělosti je relativně nízká, nelze ji podceňovat vzhledem k tomu, že dostupnost sociální podpory je významnou determinantou zdraví a jedním z pilířů kvality života, zachování důstojnosti a funkčního zdraví.

Pocit osamělosti u seniorů je proto nutné identifikovat a předcházet mu prostřednictvím podpory rodinných a mimorodinných kontaktů, sociálních a zdravotních služeb a začlenění v „komunitě“.

Mezinárodní srovnatelnost prevalence osamělosti je obtížná a spolehlivých mezinárodních výzkumů v této oblasti je dosud relativně málo.

V průběhu stárnutí dochází k významné redukci sociálních vztahů a zmenšení sociální podpůrné sítě. Odchodem ze zaměstnání a ukončením pracovního života, mobilitou členů rodiny, postupnou ztrátou blízkých a generačně spřízněných osob se sociální síť v průběhu stárnutí významně redukuje.

Problém osamocení, tedy negativní nebo nepříjemné pocity z nedostatečné kvality nebo kvantity sociálních vztahů, vazeb a podpor, patří mezi nejvýznamnější rizika a břemena staršího věku.

Rozlišuje se subjektivní a objektivní dimenze, které se nemusí nutně překrývat. Pocit osamocení může nastat i v případě, že je člověk obklopen sociálními sítěmi, a naopak i člověk, který je sám nebo má jen minimum kontaktů, nemusí nutně takové pocity prožívat.

Osamělost je něco horšího než žít sám, a mnohdy znamená „nemít komu umřít“. Jinak řečeno, je nutné odlišit objektivní stav sociální izolace od zážitku samoty jako subjektivního prožitku nepoměru mezi kvalitou nebo počtem vztahů, které jedinec má a které by si přál mít, které potřebuje mít pro pocit jistoty, sociální podpory, sounáležitosti, životní spokojenosti.

Extrémní osamělost souvisí s nedostupností pomoci, se sociální a komunikační deprivací, případně s pocitem vyloučení, vyobcování, ostrakizace. Někteří autoři tyto rozdíly označují jako emocionální a sociální samotu. Koncept osamocení obecně je úzce spojený s tématy, jakými jsou rodinný život, sociální integrace, kvalita života a životní spokojenost. Jako takový má také velký přesah do oblasti duševního a fyzického zdraví. Empirické studie poukazují na častou koincidenci osamocení s depresivními stavy a jejich kombinace se také vyskytuje mezi charakteristikami lidí, kteří se pokusili o sebevraždu.

Počet seniorů, jednočlenných domácností a rodinný stav seniorů

Podle výsledků sčítání žilo v roce 2011 v České republice více než 1,64 milionu osob starších 65 let (664,1 tis. mužů a 980,7 tis. žen), více než 697 tisíc osob starších 75 let (244,4 tis. mužů a 453,0 tis. žen) a téměř 155 tisíc osob starších 85 let (42,9 tis. mužů a 111,8 tis. žen). Podíl žen v těchto věkových kategoriích činil 60, 65, resp. 72 %.

Ve věkové skupině 65 a více let bylo ovdovělých 25 % mužů a 69 % žen, ve věkové skupině 85 a více let pak 44 % mužů a 84 % žen. Počet seniorů, ovdovělých mužů a žen a jejich podíl v jednotlivých věkových kategoriích seniorů uvádí tabulka č. 1

Tab. č. 1: Počet seniorů podle věkových skupin, pohlaví a rodinného stavu (ovdovělí)

	počet seniorů celkem	podíl žen	počet ovdovělých		podíl ovdovělých (%)	
			muži	ženy	muži	ženy
65–69	560 669	55 %	16 682	83 306	7 %	27 %
70–74	386 777	57 %	17 185	92 620	10 %	42 %
75–79	310 596	61 %	20 260	109 516	17 %	58 %
80–84	232 113	65 %	21 532	110 558	27 %	73 %
85–89	121 729	71 %	14 183	71 861	40 %	83 %
90 a více	32 952	76 %	4 490	22 203	57 %	89 %

Zdroj: výsledky sčítání 2011

V roce 2011 tvořily jednočlenné domácnosti přibližně jednu třetinu všech domácností v České republice. Ze všech „single“ domácností bylo 35 % osob ve věku 65 a více let. Z celkového počtu téměř půl milionu (497,2 tis.) jednočlenných domácností osob ve věku 65 a více let tvořily domácnosti žen 77 %. V jednočlenné domácnosti žilo zhruba 30 % osob ve věku 65 a více let (17 % mužů a 39 % žen) a 39 % osob starších 75 let (21 % mužů a 48 % žen). Největší podíl jednočlenných domácností je ve větších městech a nejvíce urbanizovaných oblastech, kde je také vyšší podíl nájemních bytů a nižší podíl bytů v rodinných domech. Přibližně 98,5 tis. osob starších 65 let bylo ekonomicky aktivních. Vysokoškolské vzdělání mělo 8,7 % seniorů. Dvě třetiny osob starších 65 let žily v obcích do 50 tis. obyvatel, jedna čtvrtina ve městech nad 100 tis. obyvatel.

Se zvyšující se střední délkou života roste počet let, jež osoby v České republice prožijí v důchodu.

Průměrná doba pobírání řádného starobního důchodu se od roku 1970 zvýšila o 12 let a od roku 2000 o 3 roky. V roce 2011 činila 18,6 let pro muže a 26,3 let u žen (zdroj: ČSSZ), tj. u mužů čtvrtinu a u žen třetinu střední délky života.

Podle střední varianty prognózy demografického vývoje do roku 2070, zpracované PíF UK (Burcin, Kučera, 2012), naděje dožití při narození vzroste přibližně v rozsahu 10,8 roku u mužů a 8,7 roku u žen.

Prevalence pocitu osamělosti seniorů a mezinárodní srovnání

Život v jednočlenné domácnosti, rodinný stav (ovdovění) a uvedené sociodemografické charakteristiky zvyšují riziko nedostatku sociálních kontaktů a psychosociální deprivace. Pro část seniorů to může být méně či více významný problém. Život v jednočlenné domácnosti však nemusí znamenat subjektivní osamělost.

Pocit osamělosti může být přítomen i v jiných věkových a životních fázích (osamělí se mohou cítit také děti, mladí lidé, migranti).

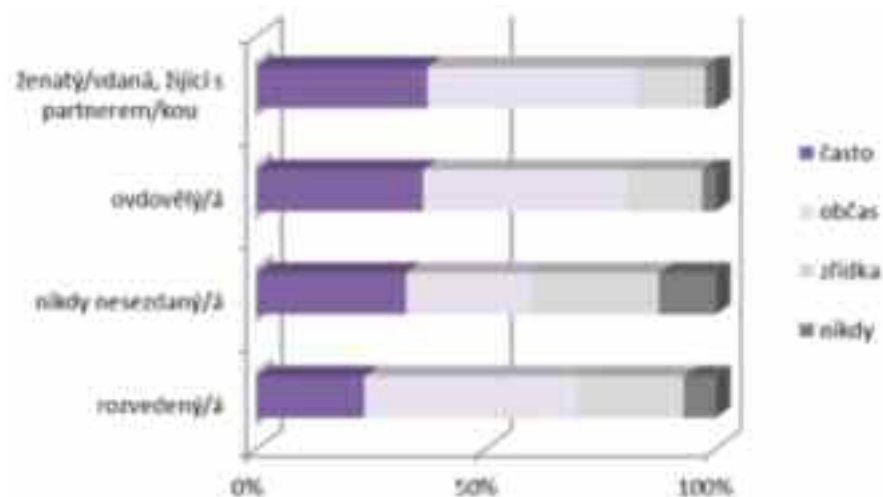
Podle druhé vlny mezinárodního výzkumu SHARE¹ (přelom roku 2006 a 2007) zhruba každý čtvrtý Evropan starší 75 let se „v posledním týdnu“ cítí osaměle, v Česku je to každý třetí, naopak ve Švýcarsku se to týká každého osmého, zatímco v Itálii téměř 40 % lidí nad 75 let.² Pocit osamělosti v posledním týdnu uvedlo v České republice 32 % respondentů ve věku nad 75 let, 14 % respondentů v kategorii 60–74 let a 13 % respondentů ve věku 50–59 let.

Zatímco tedy odpovědi respondentů v období zhruba deseti let před důchodem a po důchodu jsou velmi podobné, u kategorie 75 a více let byla odpověď více než dvakrát častější.

Nicméně na otázku, zda se respondent těší na další den, 94 % osob (pozn.: průzkum zahrnuje věkovou kategorii 50+) uvedlo „často, někdy“. Podíl těchto odpovědí klesá s věkem a u kategorie nad 75 let dosahoval 85 % osob, 91 % osob 50–59 a 60–74 let uvedlo, že „život má smysl“, ve věkové kategorii nad 75 let to bylo 79 %.

Podle výsledků dosud poslední čtvrté vlny šetření SHARE³ subjektivní hodnocení dosavadního života se zásadně liší u osob bez, respektive s životním partnerem. Nejlépe svůj život hodnotí lidé, kteří stále žijí v manželském, případně partnerském svazku. Téměř stejnou míru spokojenosti při ohlednutí zpět na svůj život vykazují vdovy a vdovci. Naopak lidé žijící osaměle z důvodu rozvodu se svou mírou nespokojenosti blíží nikdy nesezdaným, kteří se až dvakrát častěji vyjadřují při bilancování svého dosavadního života spíše negativně. Na otázku, zda mají pocit štěstí při pohledu zpět na svůj život, odpovědělo 85 % seniorů „často, někdy“, 12 % „málokdy“ a 3 % „nikdy“. Odpověď na tuto otázku se liší v závislosti na rodinném stavu respondenta, jak ukazuje graf č. 1. Odpověď často byla nejčastější u osob, jejichž rodinný stav byl „ženatý/vdaná, žijící s partnerem/partnerkou“ (37 %), naopak nejnižší u kategorie „rozvedený/á“ (23 %).

Graf č. 1: Pocit štěstí při pohledu zpět na svůj život

Zdroj dat: SHARE, vybrány pouze osoby starší 60 let v důchodu

Podle výsledků šetření SHARE s rostoucím věkem roste i četnost výskytu pocitů smutku a úzkosti u mužů i žen. Pokud však jde o závažnější projevy jako sklon k depresi, existují mezi muži a ženami výraznější rozdíly. Zatímco smutek cítilo 58 % žen ve věku 76–80 let, u mužů to bylo 35 %. Nejmenší rozdíl mezi pohlavími se vyskytuje až v kategorii 85 a více let.

Ze studie uveřejněné v publikaci Measuring National Well-being – Older people and loneliness, 2013 (Beaumont, Office for National Statistics, 2013) – údaje čerpá z English Longitudinal Study of Ageing (5. vlna šetření 2009–10; výsledky této studie se vztahují na osoby ve věku 52 a více let) –, vyplývá, že dvě třetiny (66 %) respondentů se cítily osamělými velmi málo nebo vůbec, 25 % občas a pouze 9 % uvedlo, že se cítí osamělým/osamělou často.

Respondenti, kteří uvedli, že pocit osamění mají někdy nebo často mnohem častěji, současně konstatují nižší úroveň celkové spokojenosti se svým životem.

Respondenti, kteří byli ovdovělí, rozvedení, rozešli se s partnerem nebo zmínili špatný zdravotní stav, častěji uváděli pocit osamění.

Evidován je silný vztah mezi konstatovanými pocity osamělosti a omezeními v provádění každodenních činností.

Ve všech věkových skupinách bylo vyšší procento žen uvádějících pocit osamění někdy a často než mužů, rozdíl byl větší u starších věkových skupin.

Veřejné mínění, pohled na stáří, osamělost a seniory

Výzkum Názory a postoje české populace k seniorům (Sak, Kolešarová-Saková, 2008) zjišťoval, čeho se česká populace ve spojení se stářím obává. Na prvním místě se umístila obava z nemoci (78 %), na druhém obava z finanční a existenční nouze (54 %) a na třetím strach z osamocení (49 %), dále strach ze smrti (43 %) a obava z nedostupnosti a nedostatečnosti lékařské péče (37 %). V české populaci je tedy větší obava z osamocení než ze smrti.

Podle autorů však reálné problémy seniorů s touto obavou příliš nekorespondují a strach je větší než jejich reálná zkušenost a situace. Další obavy spojené se stářím se v české populaci týkají změn v životním stylu (37 %), nedostatku lásky/citu (36 %), nedostatku sexu (26 %).

Výsledky podle autorů ukazují, že pro českou populaci je kvalita mezilidských vztahů na konci jejich života podstatnější než konec jejich osobní existence. Obdobně jako některé výzkumy ukazující na adolescenci jako na kritickou fázi z hlediska rizika či pocitu osamělosti, rovněž uvedený sociologický výzkum ukazuje, že toho, co s sebou přináší stáří, se nejvíce bojí mládež ve věku 15–20 let.

S výjimkou nemoci a nedostupnosti lékařské péče se tato věková skupina oproti všem starším kategoriím nejvýrazněji odlišuje strachem z nedostatku lásky ve stáří a ze smrti a spolu s nejstarší věkovou skupinou nad 61 let také z osamocení.

S rostoucím věkem klesá obava z nedostatku sexu ve stáří. Zde je závislost mezi věkem a obavou velmi silná.

Naopak v obavě z finanční a existenční nouze se věkové skupiny příliš neliší.

Osamělost jako sociální determinanta zdraví

Sociální izolace a osamění, respektive rodinný stav má průkazný vliv na zdraví.

Nedostatek sociálních kontaktů a sociální opory negativně ovlivňuje nemocnost a mortalitu a naopak dobré sociální vztahy, kvalitní sociální opora a hustá vztahová sociální síť jsou protektivními faktory řady chronických nemocí, zejména kardiovaskulárních (Kebza, 2005).

Sociální izolace zhoršuje duševní zdraví, ovšem současně může být sama důsledkem problémů s duševním zdravím, například poruchy osobnosti, kognitivní poruchy a podobně, které mohou navazování vztahů nebo jejich udržení ztěžovat a problematizovat. Sociální izolace přitom může, ale nemusí být doprovázena nežádoucím a negativním pocitem osamělosti.

Podle některých studií pocit osamění výrazně zvyšuje riziko vzniku demence. Např. podle výsledků Amsterdamské studie (Amsterdam Study of the Elderly – AMSTEL) jsou pocity osamělosti, nikoliv samotná sociální izolace, prediktorem vzniku demence (Holwerda et al., 2012).

Další výsledky ukázaly, že ti, kteří žili sami nebo kteří již nebyli ženatí/vdané, měli o 70 % až 80 % vyšší riziko vzniku demence než ti, kteří žili ve společné domácnosti nebo byli ženatí/vdané.

Respondenti, kteří uvedli, že se cítí osamělí, měli více než 2,5krát vyšší pravděpodobnost vzniku demence (u obou pohlaví). Rozhodující se přitom ukazuje být subjektivní osamělost, nikoliv objektivní sociální izolace či četnost sociálních kontaktů. Jak uvádějí autoři, není to „objektivní situace, ale spíše vnímaná absence sociálních vazeb, která zvyšuje riziko zhoršení kognitivních funkcí“.

Několik longitudinálních studií ukázalo, že sociální síť a sociální participace působí jako protektivní faktor proti demenci nebo kognitivnímu poklesu u osob nad 65 let a přítomnost husté sociální sítě jsou silně a pozitivně korelovány se sníženou nemocností a úmrtností (Marmot, 2010). Míra sociálních vztahů a aktivit pak souvisí s příjmem i místem, kde člověk žije (např. sociálně deprivované regiony).

Sociální vztahy jsou také diferencovány dle socioekonomického statusu. Vyšší příjem znamená větší možnosti aktivit a širší sociální síť. Podle Vidovičové (2013) mají osoby s vyšším příjmem širší rádius sociálních a společenských aktivit, tráví více času mimo byt či dům a mají méně funkčních omezení, resp. limitací každodenních aktivit. Marmot (2010) uvádí, že jedinci, kteří jsou sociálně izolováni, mají dvakrát až pětkrát vyšší riziko předčasného úmrtí než jedinci, kteří mají silné sociální vazby.

Kebza (2005) upozorňuje na další aspekty sociální podpory, jako je anticipovaná sociální podpora chápána jako individuální osobnostní proměnná spojená s pozitivním očekáváním podpory od druhých, očekáváním přijetí od druhých.

Poukazuje také na „odvrácenou tvář“ sociální opory, totiž na zřejmý fakt, že protektivními jsou pouze vztahy dobré a kvalitní, tj. ne-manipulativní a nekonfliktní, a vztahy a pomoc, které nenarušuje autonomii druhého.

Negativní vztahy jsou naopak zdravotním rizikem spíše než oporou.

Prevence osamělosti

Pocit osamělosti je komplexní a multifaktoriálně podmíněný jev, který je podmíněn objektivními (vnějšími) i subjektivními (vnitřními) charakteristikami a rovněž osobní životní i sociální historií jedince a společnosti. Obecně se podle výzkumů zvyšuje s věkem a je častější u žen. Pocit osamělosti způsobuje a koreluje s horším zdravím, rizikem vzniku některých nemocí, a to i s rizikem vzniku demence, deprese, kognitivního zhoršení a vyšší či předčasnou úmrtností. Naopak sociální podpora je bohatě potvrzený protektivní faktor u řady nemocí. Sociální izolace a nedostatek kontaktů jsou jedním z důležitých a hlavních faktorů zvyšujících riziko pocitu osamělosti. Rozhodující však není množství sociálních kontaktů, ale subjektivní osamělost, subjektivně pocíťovaný nedostatek. Dostupnost kontaktů a aktivít je ovlivněna mimo jiné také socioekonomickým statutem, místem, ve kterém člověk žije (lokality i státem), a osobností jedince. Pro prevenci osamělosti je zásadní zejména dostupnost vztahů a kontaktů v „místní komunitě“, podpora rodin a obce, včetně role sociálních a zdravotních služeb, které by se měly „diagnostice“ a prevenci pocitu osamělosti věnovat. Prevence osamělosti je zásadní pro zachování důstojnosti, vlivu na komplexní biopsychosociální zdraví a pohodu.

Pro větší zapojení seniorů ohrožených vyloučením jsou důležité finančně dostupné společenské, vzdělávací a další aktivity a také aktivní podpora a motivace k účasti na nich. Kromě finančních je důležité odstranit případné věkové nebo generační bariéry a podporovat aktivity, události či programy, pohybové a sportovní nevyjímaje, které jsou otevřené pro různé věkové skupiny a osoby s různou mírou disability.

Zdroje:

Burcin, B., Kučera, T. Prognóza vývoje obyvatelstva České republiky do roku 2070. In: Bartoňová, D. a kol. Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993–2008. Praha: SLON. 2010.

Čeledová, L., Wija, P. Osamělost jako významná determinanta zdraví, soběstačnosti a kvality života seniorů. Geriatria, 4/2016; Kebza, V. Psychosociální determinanty zdraví. Praha: Academia. 2005.

Marmot, M. M., Fair society, healthy lives. The Marmot Review, www.ucl.ac.uk/marmotreview.

Sak, P., Kolesárová Saková, K., Názory a postoje české populace k seniorům. INSOMA, 2008. http://www.insoma.cz/4_8.pdf.

Vidovičová, L. a kol., Stáří ve městě, město v životě seniorů. Praha: SLON. 2012.

Poznámky:

¹ Národním koordinátorem projektu SHARE v České republice je NHÚ AV ČR. Sběr dat v ČR provádí agentura SC&C spol. s r.o.

² Zdroj: prezentace výstupů SHARE – Populace 50+ http://share.cerge-ei.cz/results/SHARE_SCaC.pdf.

³ Zpravodaj SHARE 2/2013 [online] http://share.cerge-ei.cz/zpravodaj/SHARE_Zpravodaj_2013_02.pdf.

*doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D.,
přednostka Ústavu sociálního a posudkového lékařství
UK Lékařské fakulty v Plzni.
Převzato z časopisu Národní pojištění.*

Změny v doplňkovém penzijním spoření od 1. 1. 2017

S účinností od 1. 1. 2017 se mění limity pro osvobození od daně z příjmů:

Účastník

Za každý měsíc si účastník může odečíst od základu daně částku měsíčního příspěvku na doplňkové penzijní spoření či penzijní připojištění, která převyšuje 1 000 Kč. Maximálně je možné odečíst 24 000 Kč za kalendářní rok.

Zaměstnavatel

Zaměstnavatel si může ze základu daně odečíst až 50 000 Kč ročně za příspěvky zaplacené na doplňkové penzijní spoření či penzijní připojištění za jednoho zaměstnance.

Od vašeho měsíčního příspěvku se odvíjí výše státního příspěvku a výše ročních daňových odpočtů.

Maximálně můžete získat:

státní příspěvek 2 760 Kč ročně, pokud si budete přispívat každý měsíc 1 000 Kč,

daňové odpočty 24 000 Kč ročně, pokud každý měsíc na smlouvu budete ukládat 3 000 Kč

Měsíční příspěvek	100 Kč	300 Kč	500 Kč	700 Kč	1 000 Kč *	1 500 Kč	2 000 Kč	3 000 Kč **
Státní příspěvek	0 Kč	90 Kč	130 Kč	170 Kč	230 Kč	230 Kč	230 Kč	230 Kč
Daňové odpočty	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	6 000 Kč	12 000 Kč	24 000 Kč

* 1 000 Kč – nejvyšší státní příspěvek

** 3 000 Kč – maximální daňové odpočty

> Novinka: Úroky z prodlení z dlužného výživného

V rozhodovací činnosti soudů vždy převažoval názor, že v řízení o určení výživného podle zákona o rodině, od 1. 1. 2014 podle nového občanského zákoníku, nelze oprávněnému společně s dlužným (ani běžným) výživným přiznat i úroky z prodlení (tedy ani zpětně, ani podmíněně). Ačkoliv by mnozí oprávnění, zvláště samoživitelé, kteří dlouho čekají na výživné pro své děti od druhého partnera, rádi dostali alimenty i s úroky. Ovšem situaci zcela změnila od 28. 2. 2017 novela občanského zákoníku – zákon č. 460/2016 Sb.

Do občanského zákoníku se doplňuje nové ust. § 921 odst. 2, které zní:

„Po osobě výživou povinné, která je v prodlení s placením výživného, může osoba oprávněná požadovat zaplacení úroku z prodlení.“

Je otázka, jak se k novince soudní praxe postaví, zda připustí podmíněně přiznání budoucích úroků z prodlení pro případ možného prodlení povinného v konstitutivních rozhodnutích ukládajících platit výživné, jak už dávno navrhoval v literatuře advokát Luboš Chalupa (Chalupa, L.: K otázce úroků z prodlení v soudních rozhodnutích, Právní rozhledy č. 9/1998), nebo je bude nutno vymáhat zpětně, až se povinný skutečně dostane do prodlení a úroky z prodlení dospějí, a budou tak přiznány až v deklaratorních rozhodnutích stvrzujících tuto skutečnost.

Jak na to

Pokud se tedy právě od účinnosti novely občanského zákoníku (ta je dělená, na více termínů, ale předmětné ustanovení o právu na úroky z prodlení z dlužného výživného nabývá účinnosti 28. 2. 2017) bude rozhodovat u soudu o běžném výživném, které vám nebo vašemu dítěti má být přiznáno, tedy splatném v budoucnu, přeformulujte (naformulujte) svůj požadavek na výrok soudního rozhodnutí, a to včetně budoucích úroků z prodlení pro případ možného prodlení povinného, tedy tzv. petit žaloby, např. takto:

„Žalovaný je povinen platit výživné na ve výši měsíčně předem vždy

do každého 15. dne v měsíci k rukám ...
... **vždy s úrokem z prodlení ve výši zákonných úroků z prodlení platných ke dni, v němž nastalo prodlení s každou jednotlivou měsíční platbou výživného (repo sazba ČNB, zvýšená o osm procentních bodů, platná k 1. dni kalendářního pololetí, v němž nastalo prodlení s každou jednotlivou měsíční platbou výživného), a to od 16. dne příslušného měsíce do zaplacení.**“

Pokuste se tedy o podmíněně přiznání úroků z prodlení pro případ, že se povinný dostane do prodlení. Pak půjde, pokud vám nalézací soud vyhoví, úroky exekučně vymoci, pokud povinný nebude platit včas, aniž by bylo nutno znovu podávat další žalobu (na doplacení úroků z prodlení).

Právo na zákonné úroky z prodlení vzniká dnem, kdy se dlužník dostal do prodlení, tedy dnem následujícím po dni, kdy byl dlužník povinen podle rozhodnutí soudu nebo dohody schválené soudem výživné nejpozději zaplatit.

Jak počítat dlužné úroky

Pokud již máte výživné přisouzeno nebo dohodnuto a povinný se dostane od účinnosti nově zakotveného pravidla v občanském zákoníku do prodlení, můžete do 3 let žalovat na doplacení úroků z prodlení z dlužných částek (splátek) výživného, které však nebudete požadovat jako příslušenství dluhu, ale jako samostatnou pohledávku, kterou vyčíslete podle tohoto vzorce:

úrok za určité období (prodlení) v daném kalendářním roce v Kč = dlužná částka v Kč x příslušná roční úroková sazba v % / 100 x počet dnů určitého prodlení (od 1. dne prodlení, resp. od 1. dne dalšího kalendářního roku, v němž pokračuje prodlení, do dne úhrady dluhu včetně, resp. do posledního dne příslušného kalendářního roku, v němž trvá prodlení, včetně) / počet dnů daného kalendářního roku.

Sazba úroků z prodlení momentálně činí 8,05 % ročně.

Úroky spočítáte vždy zvlášť za prodlení s jednotlivou splátkou výživného. A vše pak sečtete a výslednou částku budete vymáhat.

Doporučuji nejpozději do 3 let od prodlení s první splátkou výživného.

Podle ust. § 613 občanského zákoníku sice právo na výživné nepodléhá promlčení, protože jde o osobní právo, avšak jednotlivé splátky výživného jako forma plnění vyživovací povinnosti představují majetkovou složku, která promlčení podléhá.

Promlčecí lhůta pak začíná plynout u každé dávky zvlášť od okamžiku její splatnosti.

Dle ust. § 642 občanského zákoníku platí, že byl-li dluh uznán nebo bylo-li právo přiznáno rozhodnutím orgánu veřejné moci, neplatí desetiletá promlčecí lhůta pro úroky a pro ta opětující se plnění, které dospěly po uznání dluhu nebo po přiznání práva.

INZ. MEDIPOS LAURA

> Pitvy a posuzování svéprávnosti

Z uvedeného vyplývá, že úroky a opakující se plnění, které nabudou dospělosti až po uznání dluhu dlužníkem nebo po právní moci rozhodnutí soudu či jiného orgánu, se nepromlčují v 10leté lhůtě, nýbrž v obecné promlčecí lhůtě podle ust. § 629 občanského zákoníku.

Pokud povinný výživné, tedy jeho jednotlivé splátky, doplatí se zpožděním, částku úroků vyčíslete celou až do dne zaplacení (včetně tohoto dne).

Pokud nezaplatí ani se zpožděním, vyčíslete úrok z prodlení za každou jednotlivou splátku do určitého data, nejspíš do dne podání žaloby, a další úroky z prodlení již budete požadovat standardní formulací:

1. „Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku (výše měsíční splátky výživného) Kč
s % (repo sazba ČNB k prvnímu dni kalendářního pololetí, v němž byl žalovaný v prodlení, zvýšená o osm procentních bodů) úroků z prodlení p.a. (ročně)
od (první den prodlení žalovaného) do zaplacení;
to vše do tří dnů od právní moci rozhodnutí.“

nebo

2. „Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku (výše měsíční splátky výživného) Kč
s úroky z prodlení ve výši stanovené nařízením vlády číslo 351/2013 Sb.
od do zaplacení,
to vše do tří dnů od právní moci rozhodnutí.“

Richard W. Fetter,
právník zabývající se pracovním
a občanským právem

V prosinci 2016 byla přijata novela „nového“ občanského zákoníku, která přesně po třech letech kontradikce mezi zákonem o zdravotních službách a novým občanským zákoníkem oba zákony uvádí do souladu.

Již novela zákona o zdravotních službách provedená zákonem č. 147/2016 Sb. v dubnu 2016 stanovila, že pitva zemřelého se provede **vždy v případech, kdy není dostatečně objasněna příčina smrti, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací nebo klinická diagnóza.**

O provedení pitvy rozhoduje lékař provádějící prohlídku zemřelého, jeho rozhodnutí může změnit patolog určený k provedení pitvy. Ustanovení nového občanského zákoníku, která jsou s tímto ustanovením v rozporu, však zrušena nebyla.

K jejich zrušení dochází až v prosinci 2016 novelou nového občanského zákoníku provedenou zákonem č. 460/2016 Sb.

Je zrušeno ustanovení, že zemře-li člověk, aniž projevil souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům, platí, že s pitvou nebo použitím svého těla pro uvedené účely nesouhlasí.

Je zrušeno ustanovení, že kdo souhlasí s pitvou svého těla nebo s jeho použitím pro vědecké, lékařské nebo výukové účely, zapíše své stanovisko do k tomu určeného rejstříku nebo jej uvede ve veřejné listině. Je zrušeno ustanovení, že souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti pro lékařské nebo vědecké účely či výukové účely lze odvolat.

V platnosti zůstává ustanovení, že provést pitvu nebo použít lidské tělo k vědeckým, lékařským nebo výukovým účelům bez souhlasu zemřelého lze, stanoví-li tak jiný zákon. Pokud jde o pitvu bez souhlasu zemřelého, stanoví tyto podmínky, které shora uvádím, zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách.

Nový občanský zákoník rovněž prodloužil tříletou lhůtu pro posouzení, do jaké míry má být omezen ve svéprávnosti občan, který byl podle dřívější právní úpravy zbaven tzv. způsobilosti k právním úkonům, nebo byl v této způsobilosti omezen.

Míru omezení svéprávnosti musí u každého takového člověka posoudit soud na základě znaleckého posudku.

Protože ve stanovené tříleté lhůtě od účinnosti nového občanského zákoníku, tedy do konce roku 2016, toto nebylo možno stihnout, stanovila novela lhůtu pětiletou, tedy do 31. prosince 2018. Nadále platí, že člověk nemůže být nesvéprávný, ale jen omezeně svéprávný.

JUDr. Jan Mach,
advokát převážně zaměřený na problematiku zdravotnictví

> Preventivní prohlídky

Jak se mění vyhláška o preventivních prohlídkách?

Rozšiřuje škálu vyšetření, která by měl lékař pacientovi udělat?

Dospělí pacienti asi uvítají, že budou mít při preventivní prohlídce u praktického lékaře nárok na **laboratorní vyšetření glykemie ve 30 letech**.

Dosud se glykemie zjišťovala při první všeobecné preventivní prohlídce po ukončení péče u praktického lékaře pro děti a dorost, tedy cca v 18–19 letech, a pak až od 40 let věku ve dvouletých intervalech.

Toto vyšetření by mělo mít význam při časném záchytu diabetu, a soudě podle zájmu o vyšetření glykemie při orientačním testování, které VZP svým klientům nabízí při různých akcích, i pacienty samotné jejich hodnoty cukru v krvi zajímají.

Druhou novinkou pro dospělé je vyšetření týkající se ledvin – **laboratorní vyšetření sérového kreatininu a odhad glomerulární filtrace u pacientů trpících diabetem, hypertenzí nebo kardiovaskulárními komplikacemi od 50 let věku ve čtyřletých intervalech**.

Z pohledu pacienta pak jen drobnou změnou je, že lékař se má při doplňování rodinné anamnézy zaměřit nejen na výskyt kardiovaskulárních onemocnění, hypertenze, diabetu, poruch metabolismu tuků a nádorových onemocnění a na výskyt závislostí, ale také na **výskyt onemocnění plicních**.

Všechny tyto úpravy vyhlášky by měly přispět k včasnému odhalení rizik závažných civilizačních onemocnění.

U dětí se rozšířil hlavně obsah první preventivní prohlídky, která se provádí zpravidla do 2 dnů po propuštění z porodnice, a to pokud možno v jeho vlastním sociálním prostředí, tedy doma.

Přibyla zde **kontrola dotazníku ohledně rizika tuberkulózy** a doporučení dalšího postupu podle vyhlášky upravující očkování proti infekčním nemocem.

Nově má také lékař maminku poučit o péči o novorozence a o kojení, případně o umělé mléčné výživě, a také o preventivním podávání vitamínu D.

Preventivní podávání vitamínu D proti křivici se pak zahajuje ve 14 dnech věku dítěte; podává se po celý první rok a lékař má při preventivních prohlídkách jeho podávání kontrolovat.

Stejně tak má lékař maminku už při první prohlídce dítěte poučit o potřebě opakování **preventivního podání vitamínu K** (nejen zkontrolovat jeho preventivní podání).

Vitamín K slouží jako prevence krvácení vyvolaného jeho nedostatkem, které se může vyskytnout i u zcela zdravě se jevících novorozenců a kojenců.

Může jít o nitrolebeční krvácení či krvácení do zažívacího traktu, méně často dítě krvácí z pupečnicku nebo po krevních odběrech.

Pokud novorozeně dostane v porodnici vitamín K injekčně, není nutno dávku opakovat.

Pokud ale po porodu dostane vitamín K formou kapky přípravku Kanavit do úst, je nutné dávku opakovat 1x týdně až do stáří 10–12 týdnů věku.

Mezi informace, které má maminka od lékaře dostat při preventivní prohlídce dítěte, novela vyhlášky výslovně zařadila **poučení o výživě dítěte**, a to v jeho 4–5 měsících.

Asi největší novinkou v obsahu preventivních prohlídek malých dětí je **provedení vyšetření za účelem včasné diagnostiky poruch autistického spektra** v 18 měsících věku.

Takové vyšetření se dosud plošně nedělalo.

U větších dětí, a to ve věku 7, 9, 11 a 13 let, je nově součástí preventivní prohlídky **vyšetření koncentrace celkového cholesterolu, HDL-cholesterolu, LDL-cholesterolu a triacylglycerolů**, vyskytuje-li se v rodinné anamnéze do 55 let věku ischemická choroba srdeční, infarkt myokardu, angina pectoris, náhlé cévní mozkové příhody nebo hyperlipoproteinemie.

Vyhláška o preventivních prohlídkách (č. 70/2012 Sb.) se mění dnem 17. října 2016, kdy nabývá účinnosti vyhláška č. 317/2016 Sb.

U preventivních prohlídek gynekologických a stomatologických k žádným změnám nedochází.

*Mgr. Oldřich Tichý,
vedoucí tiskového oddělení
a tiskový mluvčí VZP*

INZ. IRS

> Prevence invazivních meningokokových onemocnění

Doporučení Odborného spolku pro očkování, z. s.

Od konce 90. let minulého století přibýlo několik různorodých vakcín indikovaných k prevenci invazivních meningokokových onemocnění. Kromě dlouhodobě dostupných monovakcín proti meningokokovým nákazám vyvolaných séroskupinou C se od roku 2010 na českém trhu objevily nejen vícerozložkové vakcíny rozšiřující prevenci těchto nákaz vyvolaných také séroskupinami A, Y a W135, ale také nová vakcína proti meningokokům séroskupiny B.

Toto doporučení vychází z potřeby odpovídající volby příslušné vakcíny a stanovuje pravidelné posilující očkování (respektive opakované očkování) u rizikových skupin.

Poznámka: toto doporučení se týká výhradně konjugovaných vakcín, které nahradily původní polysacharidové vakcíny. Konjugované vakcíny indukují podtřídy imunoglobulinů IgG1 a IgG3, které mají mnohem vyšší afinitu (až 100násobně vyšší) k FcγR receptorům fagocytů než IgG2 produkované polysacharidovými vakcínami. Mimo to dvojnásobně až trojnásobně se účastní na aktivaci komplementu oproti IgG2 protilátkám. To vše zajišťuje prokazatelně vyšší protektivní účinnost očkování konjugovanými než polysacharidovými vakcínami.

Základní očkování (a volba vakcíny) pro věkové skupiny

Tabulka 1: Přehled meningokokového očkování pro věkové skupiny

Věková skupina	Vakcína	Očkování	Komerční vakcíny*
≤ 11 měsíců	MenC	Celkem 3 dávky v uspořádání 2+1	Neisvac, Menjugate
	MenB	Celkem 3 nebo 4 dávky v uspořádání 2+1 nebo 3+1	Bexsero
12–23 měsíců	MenC	Celkem 1 dávka	Neisvac, Menjugate
	MenACYW	Celkem 1 dávka	Nimenrix
	MenB	Celkem 3 dávky v uspořádání 2+1	Bexsero
≥ 24 měsíců	MenC	Celkem 1 dávka	Neisvac, Menjugate
	MenACYW	Celkem 1 dávka	Nimenrix, Menveo
	MenB	Celkem 2 dávky v uspořádání 2+0	Bexsero

*) některé vakcíny nemusí být kontinuálně k dispozici na českém trhu
 2+1 ... poslední dávka se podá o 12–24 měsíců později
 2+0 ... první 2 dávky se podávají v minimálně 2měsíčním intervalu bez aplikace poslední posilující (třetí) dávky

Očkování monovakcínami (MenC a MenB)

- Jediné možné očkování u dětí mladších 1 roku
- Důležité pro rizikové skupiny
- Ohniskové očkování v lokalitách s výskytem meningokokového onemocnění skupiny C nebo B

Očkování vícerozložkovými vakcínami (MenACYW)

- Pro očkování starších 1 roku (včetně dospělých)
- Důležité pro rizikové skupiny
- Ohniskové očkování v lokalitách s výskytem meningokokového onemocnění skupiny C (případně i dalších séroskupin)
- Prevence rizik při dlouhodobých pobytech v zahraničí s vyšším výskytem meningokokových onemocnění

Rizikové skupiny (osoby):

A. Zdravotní rizika

Primární:

- S poruchou komplementu (např. C3, properdin, faktor D, faktor H nebo C5–C9)
- S porušenou nebo zániklou funkcí sleziny
- Se závažným primárním nebo sekundárním imunodeficitem

Sekundární:

- S transplantací kmenových hematopoetických buněk
- S invazivním meningokokovým onemocněním v osobní anamnéze
- S léčbou eculizumabem (monoklonální protilátka vůči C5)
- S častými virovými respiračními infekcemi, chronickým onemocněním

B. Zvýšená expozice bacilonosičů

- Osoby v častém kontaktu s kolektivem dospívajících a mladých dospělých (učitelé, studenti, armáda)
- Osoby v častém kontaktu s velkým počtem cizinců (cestovatelé, policisté, zdravotníci)
- Osoby pracující v laboratoři s meningokoky

Poznámka k očkování:

- Vakcína Menveo je v Evropě určena pro očkování dětí starších 2 let, zatímco v USA pro očkování dětí starších 2 měsíců.
- Očkování monovakcínou proti meningokokům séroskupiny B je v Evropě indikováno pro kojence starší 2 měsíců, zatímco v USA je určeno výhradně jen dětem starším 10 let a dospělým mladším 25 let.
- Poznámka k očkování vakcínou Bexsero. Dostupná klinická data prokazují možnost prodloužit interval mezi 1. a 2. dávkou (ve schématu 2+1 nebo 2+0) z výrobce doporučeného intervalu 2 měsíců až na 6 měsíců. Je sice pravděpodobné, že tento interval by mohl být i delší, ovšem absence účinnostních dat (skutečně prokázané ochrany po očkování s vakcínou Bexsero) nedovoluje více zhodnotit, zda jedna dávka zajistí alespoň nějakou ochranu, bude-li interval delší než 6 měsíců.
- Sice lze meningokokové očkování (konjugovanými vakcínami a vakcínou proti meningokokovým nákazám séroskupiny B) provádět současně v jeden den společně s jiným dětským očkováním, oddělené očkování v minimálním 14denním intervalu snižuje vždy riziko postvakcinačních reakcí a napomáhá lépe zhodnotit individuální toleranci očkování se dvěma či více různými vakcínami.
- Stejně jako jakékoli jiné dětské či dospělé očkování i meningokokové očkování vyžaduje alespoň 24–48hodinový klidový režim bez zvýšené fyzické či psychické zátěže.

Posilující (opakované) očkování*

Konjugované vakcíny (MenC, MenACYW)

- děti mladší 6 let, očkované do 1 roku věku se „přeočkovávají“ ve 3letém intervalu 1 dávkou, zejména patřili mezi rizikovou skupinu,
- děti ve věku 6–9 let se očkují nově nebo opakovaně v intervalu 5 let, pokud patří mezi rizikovou skupinu,

c) děti ve věku 10–15 let se očkují nově nebo opakovaně v minimálním intervalu 5 let,

d) dospívající ve věku 16–25 let se očkují nově, podáním jedné dávky (nebyli-li v minulosti očkováni), nebo v 5letém intervalu od předešlého očkování,

e) starší 25 let se mohou nechat očkovat kdykoli, zejména spadají-li do rizikové skupiny; je-li třeba zachovat kontinuální ochranu, pak se očkování opakuje každých 5 let.

Proteinová 4složková vakcína MenB

Nejsou k dispozici žádná klinická účinnostní data, která by prokázala vznik a perzistenci ochrany. Nelze zatím doporučit žádné posilující očkování.

***) Posilující (booster) očkování** – očkování jednou dávkou po předešlém očkování, které zpravidla vyžaduje podání více než jedné dávky.

Opakované očkování (revakcinace) – očkování od počátku, tj. očkování vyžadující stejný počet dávek v souladu se základním očkováním (poznámka: opakované očkování se uplatňuje u těch, kteří ztratili imunologickou paměť po předešlém očkování).

V případě očkování proti meningokokům se posilující očkování nebo opakované očkování provádí shodně podáním vždy jedné dávky vakcíny.

Použité zkratky:

- MenC – vakcína proti meningokokovým nákazám séroskupiny C
- MenB – vakcína proti meningokokovým nákazám séroskupiny B
- MenACYW – vakcína proti meningokokovým nákazám séroskupin A, C, Y a W135
- FcγR – Fc-gama receptor
- fHbp – faktor H vazný protein
- NHBA – neisseriální heparin vazný protein

RNDr. Marek Petráš, Ph.D.,
předseda Odborného spolku pro očkování, z. s.
zdroj www.ospozs.cz

Kontakt a další informace najdete na stránkách
Odborného spolku pro očkování (OSPO):

www.ospozs.cz

> Valorizace náhrad

Valorizace náhrad pro zdravotně poškozené zaměstnance nebo jejich pozůstalé od 1. 1. 2017

Nařízením vlády č. 433/2016 Sb. se jako každý rok zvyšují renty (náhrady za ztrátu na výdělků) z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání – jednak pro samotného poškozeného bývalého nebo i současného zaměstnance a také pro jeho případné pozůstalé, a to analogicky ke zvýšení důchodů. Obdobná valorizační úprava se provádí i pro vojáky a policisty (příslušníky bezpečnostních sborů) postižené služebním úrazem nebo nemocí z povolání (nařízení vlády č. 430/2016 Sb. a nařízení vlády č. 424/2016 Sb.).

Mezi druhy náhrady škody, kterými je povinován zaměstnavatel zaměstnancům, patří i náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Zemřel-li zaměstnanec v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, pak má zaměstnavatel povinnost hradit pozůstalým náhradu nákladů na výživu pozůstalých.

Důvody přiznání náhrad, výpočet náhrad a mechanismus jejich valorizace již byly vyloženy v čísle 1/2016, proto tentokrát poukážeme jen na úpravu nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti ve zvláštních situacích (které posledně uvedeny nebyly) a samozřejmě na valorizaci náhrad k 1. 1. 2017.

Když je poškozený v pracovní neschopnosti nebo nesežene nové zaměstnání

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci i při pracovní neschopnosti z jiného důvodu, než je původní pracovní úraz, který je důvodem vyplácení náhrady. Pokud je zaměstnanec v pracovní neschopnosti kupř. pro respirační onemocnění, které je asi nejčastějším důvodem kratších pracovních neschopností, tak dostává nadále náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (i když se nachází v pracovní neschopnosti). Za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek, z něhož se stanoví výše nemocenského (resp. náhrady mzdy za prvních 14 dnů pracovní neschopnosti).

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti přísluší i zaměstnanci, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, tedy zaměstnanci, který nenalezl po škodné události pracovní uplatnění; za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek ve výši minimální mzdy.

Pobíral-li ovšem zaměstnanec před tím, než se stal uchazečem o zaměstnání, náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, přísluší mu tato náhrada v takové výši, ve které mu na ni vzniklo právo za trvání pracovního poměru, popř. jiného pracovního právního vztahu.

Ovšem zaměstnanci, který bez vážných důvodů odmítne nastoupit práci, jež mu byla zajištěna zaměstnavatelem, přísluší náhrada za ztrátu na výdělků pouze ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a průměrným výdělkem, kterého mohl dosáhnout na práci, jež mu byla zajištěna. Zaměstnavatel zaměstnanci neuhradí škodu do výše částky, kterou si zaměstnanec bez vážných důvodů opomenul vydělat.

Aktuální valorizace

Průměrný výdělek rozhodný pro výpočet náhrady se upravuje tak, že průměrný výdělek rozhodný pro výpočet náhrady, popřípadě zvýšený podle pracovních předpisů, se zvyšuje o 2,2 %.

Zdůrazněme pro správný matematický postup znovu, že příslušnou procentní sazbou se zvyšuje rozhodný průměrný výdělek, nikoliv samotná náhrada!

Za základ výpočtu se bere průměrný výdělek před vznikem škody, který byl v převážné většině případů již dříve valorizován. Výpočet každé náhrady se musí důsledně provést od okamžiku vzniku škody, tedy vzniku nároku na náhradu, neboť jednotlivé valorizace na sebe navazují, a proto jedna případná nepřesnost působí řetězově na výpočet ostatních – navazujících. Právní předpisy, kterými se upravuje náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, se vydávají již od roku 1976. Před rokem 1989 byla vydána jen dvě nařízení vlády, po roce 1989 jeden zákon a další nařízení vlády (které nejprve provedly zpětné valorizace za léta, kdy nebyla pravidelná valorizace činěna, a poté začaly realizovat valorizace pravidelné) – přehled valorizačních předpisů je obsažen v poznámce pod čarou v aktuálním nařízení vlády provádějícím valorizaci.

Naposledy došlo k valorizaci s účinností od 1. ledna 2016 (o 40 Kč), a to v závislosti na tehdejší zvýšení procentní výměry důchodů. Zaměstnancům nebo pozůstalým, kterým vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělků a na náhradu nákladů na výživu pozůstalých po 31. 12. 2015, valorizace provedena nebyla. Tito zaměstnanci resp. pozůstalí si museli počkat zase až na valorizaci další, tedy valorizaci prováděnou právě k 1. lednu 2017, a to o 2,2 %. Podobně se ovšem právě tato aktuální úprava – valorizace – neprovede, vznikl-li (vznikne-li) nárok na náhradu po 31. prosinci 2016, takových náhrad se bude týkat až valorizace příští, která bude zřejmě k 1. lednu 2018.

Jednoduchý příklad:

Průměrný výdělek zaměstnance před úrazem činil 20 000 Kč, po úrazu 16 000 Kč. Náhrada za ztrátu na výdělku proto činí 4 000 Kč.

Jestliže je předepsána valorizace náhrady za ztrátu na výdělku ve výši 2,2 %, pak se (fiktivní) průměrný výdělek 20 000 Kč zvýší na 20 440 Kč, a proto i vyplácená náhrada na 4 400 Kč. (Nesprávný by byl výpočet, kdy by se podle předepsané procentní sazby (2,2 %) pro valorizaci zvyšovala přímo náhrada (4 000 Kč), neboť by tak došlo k jejímu zvýšení toliko na 4 088 Kč.)

*Richard W. Fetter,
právník zabývající se pracovním
a občanským právem*

> Promlčení pohledávek ve zdravotním pojištění

Do 30. 11. 2011 platilo, že právo zdravotních pojišťoven předepsat dlužné pojistné (i penále) se promlčovalo za pět let ode dne splatnosti. Změnou ustanovení § 16 odst. 1 a odst. 2 zákona číslo 592/1992 Sb. byla tato lhůta od 1. 12. 2011 prodloužena na 10 let, čímž dostaly zdravotní pojišťovny podstatně delší období pro vyměření a následné vymáhání svých pohledávek. Je také pravdou, že ani relativně dlouhá pětiletá promlčovací doba mnohdy nestačila k vyměření pohledávek nebo alespoň k provedení tzv. kvalifikovaného (neboli nároky zdravotní pojišťovny zachovávacího) úkonu. Tímto úkonem se přerušuje běh promlčovací doby, a pokud byl učiněn úkon ke zjištění výše pojistného nebo jeho vyměření, plyne nová (nyní již desetiletá) promlčovací lhůta ode dne, kdy se to plátce pojistného dozvěděl. Právo vymáhat pojistné (i penále) se promlčuje ve lhůtě deseti let od právní moci platebního výměru, jímž bylo vyměřeno, přičemž promlčovací doba neběží po dobu řízení u soudu. Je tedy pravda, že zasláním vyúčtování nebo provedenou kontrolou zároveň činí zdravotní pojišťovna ve svém vlastním zájmu úkon k zamezení promlčení svých pohledávek.

*Ing. Antonín Daněk,
odborník na zdravotní pojištění*

Předplatné časopisu Informace pro lékařské praxe pro rok 2017

činí **1245 Kč** (včetně DPH)

**Předplacením časopisu
Informace pro lékařské praxe
pro rok 2017 si zajistíte:**

6 čísel časopisu.

Na vyžádání zašleme elektronický archiv 2016.

Pro předplatitele časopisu poskytujeme zdarma právní,
daňovou a administrativní poradnu
na písemné dotazy.

Nabídka nákupu tiskopisů pro předplatitele časopisu:
recepty za 9 Kč za 100 listů a ostatní tiskopisy za příznivé ceny.

Připravujeme i další předplatitelské výhody,
o kterých budete postupně informováni.

Časopis si můžete objednat
na **www.infolekar.cz**,

na e-mailu: **info@infolekar.cz**
a na adrese redakce časopisu

**Informace pro lékařské praxe,
Konstantinova 1481/20, 149 00 Praha 4,
na telefonu 267 910 430.**

Předplatitelská soutěž pro rok 2017

Ochranný balíček proti biologickým rizikům velikosti XL získávají:

MUDr. Hana Kobsová, MUDr. Ivo Mráz, MUDr. Eva Novotná,
Doc. MUDr. Eva Říhová, MUDr. Milan Skříčil

Roční předplatné databáze Infekčních rizik ve světě (IRS):

MUDr. Jaroslav Bartoš, MUDr. Antonín Boltnar, MUDr. Dalibor Hruža,
MUDr. Petr Motyčka, MUDr. Zlata Mikulášová, MUDr. Petr Pachman,
MUDr. Jiří Šedivý, MUDr. Miloslav Šimůnek, MUDr. MUDr. Pavel Seibert,
MUDr. Edita Weyland Trejbalová

Roční předplatné časopisu Země světa získávají:

MUDr. Dagmar Bumbálková, MUDr. Marta Cihlářová,
MUDr. Ludmila Čapková-Holečková, MUDr. Lucie Černá,
MUDr. Vladimír Dvořáček, MUDr. Ivana Hampejsová, MUDr. Věra Jurčíčková,
MUDr. Ivana Křížová, MUDr. Marie Kučerová, MUDr. Miroslava Maternová,
MUDr. Naděžda Nováková, MUDr. Hana Plavková, MUDr. Hana Tyčová,
MUDr. Miroslav Veselý, MUDr. Jana Vrběcká

Blahopřejeme!

Děkujeme Vám za podporu.

Věříme, že i v budoucnu naleznete v našem časopise
pro svou praxi mnoho užitečného!

Za vydavatele časopisu
Mgr. Alena Švejnhová